СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня
Мінск — 6.22, 19.55, 13.33;
Віцебск — 6.10, 19.47, 13.37;
Магілёў — 6.11, 19.44, 13.33;
Гомель — 6.12, 19.35, 13.23;
Гродна — 6.39, 20.07, 13.28;
Брэст — 6.41, 20.08, 13.27.
МЕСЯЦ:
Першая квадра 4 верасня.
ІМЯНІНЫ:
Апанаса

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

4 ВЕРАСНЯ 1992 г. ПЯТНІЦА, № 178 (21956)

РОЗГАЛАС

ДЗІЎНАЕ СКАРАЧЭННЕ?

Праз два гады колькасць беларускага войска, як запэўнівае нас ледзь ці не штодзённа Міністэрства абароны, не павінна перавышаць 90 тысяч чалавек.

Праўда, нам невядома, якім чынам удаецца гэтага дасягнуць. За апошні час, як паведаміў на пасяджэнні Кантрольнай палаты міністр фінансаў спадар Янчук, беларускае войска павялічылася на 5.426 чалавек (за кошт пераводу з-за межаў рэспублікі) і дасягнула 160 тысяч.

ПРЭМ'ЕР-МІНІСТР НАВЕДАЎ КЛІНІКУ

Прычынай візіту Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Вячаслава Кебіча ў дзевятую клінічную бальніцу Мінска на гэты раз стала жаданне аказаць клініцы і будуемаму тут рэспубліканскаму гематалагічнаму цэнтру па трансплантацыі касцявога мозгу канкрэтную дапамогу лякарствамі.

У час сустрэчы з галоўным урачом бальніцы Аляксандрам Скачко і міністрам аховы здароўя рэспублікі Васілём Казаковым Вячаслаў Кебіч перадаў для хворых з дыягназам рак крыві, якія лечацца ў гематалагічным цэнтры, дэфіцытны медыцынскі прэпарат «Аляксан» на суму больш за чатыры мільёны рублёў. Гэта лякарства Савет Міністраў рэспублікі бязвыплатна атрымаў ад вядомай заходнегерманскай фірмы. І хоць падарунак змясціўся ў чатырох скрынках, паводле сцвярджэння дырэктара НДІ гематалогіі і пералівання крыві прафесара Яўгена Іванова, з дапамогай гэтага прэпарату два гады медыцынскі персанал цэнтра зможа лячыць хворых людзей.

Падчас сустрэчы з медыцынскімі работнікамі Вячаслаў Кебіч з задавальненнем адзначыў, што два з паловінай мільёны долараў, якія ўрад рэспублікі выдзеліў на будаўніцтва гематалагічнага цэнтра па трансплантацыі касцявога мозгу, укладзены ў патрэбную справу. Ён запэўніў, што ўрад рэспублікі акажа ўсялякую падтрымку гэтай галіне медыцыны.

Кацярына ВЫСОЦКАЯ,
(БЕЛІНФАРМ).

ГАЗЕТНАГА ПАЛКУ ПРЫБЫЛО..

МАГІЛЁЎ. Напэўна, няма іншага такога горада, які мог бы паспрачацца па колькасці менавіта гарадскіх газет з Магілёвам. Толькі здзіўляешся, адкуль бяруцца грошы і, вядома ж, журналісты. Прыбыло палку газет у чарговы раз. Заснавальнікі новага выдання «Вячэрні Магілёў» упэўнены, што якраз гэтай газеты не хапала гараджанам. Ну што ж, можа яны і маюць рацыю...

СЕСІЯ ПАРЛАМЕНТА ПАЧНЕЦЦА 20 КАСТРЫЧНІКА

ТАКОЕ РАШЭННЕ БЫЛО ПРЫНЯТА ПРЭЗІДЫУМАМ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА 2 ВЕРАСНЯ

На яго пасяджэнні прапаноўвалася як больш ранні, так і позні тэрміны пачатку чарговай дзесятай сесіі. Аднак, улічваючы асаблівасці сельскагаспадарчай пары гэтага года, звязаныя з неабходнасцю своечасовай уборкі ўраджаю, ступень гатоўнасці законапраектаў, перавага была аддадзена гэтай даце.

У прапанаваным да разгляду парадку дня сесіі — рэкордная для парламента колькасць пунктаў — 88. У яго ўключаны пытанні аб праекце Канстытуцыі (Асноўнага Закона) Рэспублікі Беларусь, аб ратыфікацыі міжнародных дагавораў, рэспубліканскім рэферэндуме, ваеннай дактрыне, раздзяржаўленні і прыватызацыі дзяржаўнага жыллёвага фонду, аб праве ўласнасці на зямлю.

Адным з першых пунктаў вырашана заслухаць інфармацыю Савета Міністраў аб становішчы ў эканоміцы і мерах па яе стабілізацыі.

Вялікімі блокамі прадстаўлены ў парадку дня ваенныя, эканамічныя законапраекты, частка з якіх выносіцца на разгляд у другім чытанні. Гэта законы аб імянных прыватызацыйных чэках, жыллёвых укладах, аб праціўдзеянні манапалістычнай дзейнасці і развіцці канкурэнцыі, аб абароне, Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь, статусе ваеннаслужачых і іншыя.

Дэпутатам таксама трэба будзе разгледзець вялікі пакет

(Заканчэнне на 3-й стар.).

БЕЛАРУСКІ КДБ ГАТОЎ ЗАКЛЮЧЫЦЬ ПАГАДНЕННЕ І З ЦРУ. АЛЕ РАСІЯ БЛІЖЭЙ

Яшчэ адным дагаворам паміж Расіяй і Беларуссю стала больш. Дырэктар службы знешняй разведкі Расійскай Федэрацыі Яўген Прымакоў і старшыня КДБ Рэспублікі Беларусь Эдуард Шыркоўскі падпісалі пагадненне ў галіне разведвальнай дзейнасці.

Апошні адразу запэўніў журналістаў, што гаворкі аб аднаўленні былога ўсемагутнага КДБ быць не можа. Былому монстру ўжо не аднавіцца. Проста дзве краіны звязвае так многа, што без ўзаемападтрымкі ў знешняй разведцы проста не абысціся. Тым больш, што заключаны дагавор не ўцягвае бакі ў пагадненні са спецслужбамі іншых дзяржаў, якія нават не ўваходзяць у састаў СНД.

Што ў першую чаргу прадугледжвае гэты дакумент? Абмен матэрыяламі, якія цікавяць абедзве службы, сумеснае вырашэнне пэўных аперацыйных пытанняў, а таксама адказы на запыты па тых ці іншых матэрыялах службам бяспекі дзвюх дзяржаў.

Галоўнай мэтай супрацоўніцтва расійскай знешняй разведкі і нашага КДБ ставіцца стабільнасць адпаведных суверэнных рэспублік. Гэтага плануецца дабівацца і ў знешнеэканамічных пытаннях, дзе сумесная работа па распазнанню ілжэпартнёраў можа прынесці карысць як Расіі, так і Беларусі. Плануецца таксама сумеснае раскрыццё некаторых мафіёзных структур, дзейнасць якіх выходзіць за межы адной з рэспублік.

Што ўжо няма былога цэнтралізаванага КДБ, сведчыць аўтаномнасць працы дзвюх спецслужбаў. Пры ўсім пры тым кожная будзе працаваць выключна на сваёй тэрыторыі. Вядома, аб вядзенні нейкай шпіёнскай дзейнасці гаварыць не прыходзіцца.

Наадварот, пакуль што беларускі КДБ, як адзначыў Э. Шыркоўскі, толькі плануе мець усё сваё — службы контрразведкі і разведкі. Мы яшчэ залежым ад Расіі. І яна згодна рыхтаваць беларускіх разведчыкаў у сваіх навучальных установах. Тое ж і адносна расійскіх «джэймс бондаў» у Беларусі.

Мінуў час усеагульнага ідэйнага ворага, нараджаюцца новыя прыярытэты. Я. Прымакоў адзначыў, што цяпер, калі няма пастаянных саюзнікаў у многіх краін СНД, Беларусь з'яўляецца выключэннем.

Аб нейкіх канфліктных момантах у дзейнасці гаспадарак Я. Прымакова і Э. Шыркоўскага гаворкі не было. Абодва бакі хутка знайшлі агульную мову і ўзаемаразуменне. На пытанне, ці гатова Беларусь заключыць падобнае пагадненне, напрыклад, з ЦРУ, Эдуард Шыркоўскі адказаў, што беларускі КДБ гатоў супрацоўнічаць больш актыўна і са спецслужбамі Амерыкі, Італіі, Францыі, але ператварыцца з праціўнікаў у саюзнікі вельмі няпроста. Таму патрэбен час на ўстанаўленне адпаведных сувязей са службамі бяспекі заходніх краін. Расія ж бліжэй, ды і з'яўляецца для Беларусі даўнім і, бадай, самым важным саюзнікам.

У той жа дзень Яўген Прымакоў быў прыняты Старшынёй Вярхоўнага Савета Беларусі Станіславам Шушкевічам.

У наступным нумары «Звязды» чытайце эксклюзіўнае інтэрв'ю з Я. Прымаковым.

Аляксандр КОКТЫШ.
Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

РАЗЛАД У ПАЛІТЫЧНЫМ КІРАЎНІЦТВЕ?

Прэзідыум парламента Беларусі на сваім пасяджэнні вызначыў дату адкрыцця чарговай сесіі Вярхоўнага Савета — 20 кастрычніка. У эксклюзіўным інтэрв'ю карэспандэнту «Інтэрфакса» саветнік Старшыні парламента Іван Сцяпура выказаў непаразуменне з нагоды «такой працяглай», па яго словах, падрыхтоўкі да яе.

Іван Сцяпура сказаў, што шэраг членаў Прэзідыума прапанаваў адкрыць сесію значна пазней, матывуючы гэта непадрыхтаванасцю законапраектаў для разгляду. «Больш чым дзіўнай выглядае пазіцыя некаторых членаў Прэзідыума, якія яшчэ з красавіка, калі завяршылася апошняя сесія парламента, павінны былі займацца падрыхтоўкай да наступнай сесіі», — выказаўся саветнік Старшыні.

«Ведаючы складаную абстаноўку ў рэспубліцы, ведаючы, што ўрад літаральна задыхаецца ад недахопу пэўных заканадаўчых актаў, ніяк не магу зразумець імкненне некаторых членаў прэзідыума не спяшацца з адкрыццём сесіі», — сказаў Іван Сцяпура. Па яго словах, некаторыя члены палітычнага кіраўніцтва рэспублікі выступілі за скліканне сесіі ў пачатку кастрычніка, аднак ім не ўдалося пераканаць другую частку членаў Прэзідыума. Тады Станіслаў Шушкевіч выказаўся за «сярэдні варыянт»: «ні вам, ні нам», — адкрыць сесію 20 кастрычніка, што і было прынята.

ІНТЭРФАКС.

РАСПАРАДЖЭННЕ Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

У мэтах ліквідацыі вынікаў пажараў у Глускім раёне Магілёўскай вобласці, у выніку якіх згарэлі вёскі Калюга і Сельцы, і стварэння нармальных умоў для пражывання пацярпеўшага насельніцтва:

1. Штабу грамадзянскай абароны рэспублікі аказаць дапамогу пацярпеўшаму насельніцтву ў выдзяленні рэчавай маёмасці і падрадным арганізацыям у падрыхтоўцы пляцовак для будаўніцтва жылля, аб'ектаў сацыяльнага і культурна-бытавога прызначэння, у абсталяванні палявога пасёлка для будаўнікоў і ў арганізацыі для іх дзвюх палявых кухань. З 1 верасня 1992 г. пачаць санітарную ачыстку тэрыторыі гэтых вёсак.

Дазволіць Штабу грамадзянскай абароны рэспублікі ўзяць з рэзерву захоўвання неабходную колькасць палявых палатак, рэчавай і іншай маёмасці.

2. У трохмесячны тэрмін ажыццявіць будаўніцтва жылля і аб'ектаў сацыяльна-бытавога прызначэння ў вёсках Калюга і Сельцы Глускага раёна:

карпарацыі «Белбуд» — дваццаці аднапавярховых жылых дамоў, магазіна і фельчарска-акушэрскага пункта;

Белсельбуду — дваццаці аднапавярховых жылых дамоў, лазні, водаправода, дарог (вуліц);

трэсту «Прамбурвод» Мінсельгаспрода — водазабора з бязвежавай устаноўкай і водаправоднай сеткі да першага калодзежа за ахоўнай зонай;

аб'яднанню «Белсельэлектрасеткабуд» — комплексных трансфарматарных падстанцый, знешніх электрычных сетак з падключэннем да іх жылых дамоў.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ПОСТАЦІ АДРАДЖЭННЯ

«САМЫ СТРАШНЫ ТЭЗІС, які знішчыў усю нашу гісторыю,— гэта тэзіс аб бездзяржаўнасці Беларусі.

МАЎЛЯЎ, ДЗЯРЖАВАЙ БЕЛАРУСАЎ АШЧАСЛІВІЛІ ТОЛЬКІ Ў 1919 ГОДЗЕ. А ДА ГЭТАГА МЫ БЫЛІ ЗАВАЯВАНЫ КІЕВАМ, ПАСЛЯ ЛІТВОЙ, ПОЛЬШЧАЙ, А Ў РЭШЦЕ РЭШТ ВЫЗВАЛЕНЫ РАСІЯЙ»

«Дзівак», «нефармал», «саматужнік», «пустэльнік» — ды хіба мала абразлівых і зневажальных ярлыкоў навешвалі на апантанага даследчыка нашай даўніны, вучонага Міколы Ермаловіча. Доўгія гады ніхто яго не друкаваў. Афіцыйная навука проста ігнаравала незалежнага гісторыка, які дазваляў сабе, на яе погляд, занадта: гаварыць тое, што думае, а думаць не як усе. Доўгія гады М. Ермаловіч не мог прабіцца да чытача, прабіць глухую і моцную сцяну састарэлых ідэалагічных догмаў. Але часы мяняюцца. І ўсё становіцца на свае месцы. Напісаная вучоным больш чым дваццаць гадоў назад кніжка «Па слядах аднаго міфа» ў 1989 годзе ўбачыла свет, імгненна была раскуплена. Другая кніга — «Старажытная Беларусь» — шматгадовая яго праца аб ранняй гісторыі Беларусі часоў Полацкага перыяду — імгненна стала бібліяграфічнай рэдкасцю. Дзве гэтыя кнігі «ўзарвалі» многія канцэпцыі і стэрэатыпы, што склаліся ў гістарычнай навуцы, пралілі святло на сапраўдныя і падтасаваныя факты нацыянальнай гісторыі.

Не абцяжараны славай і навуковымі рэгаліямі вучоны працягвае сваю карпатлівую працу па напісанню праўдзівай гісторыі Бацькаўшчыны.

З Міколам ЕРМАЛОВІЧАМ гутарыць журналістка Таццяна АНТОНАВА.

— Мікалай Іванавіч, наш чытач так мала ведае пра вас як пра чалавека. Болей пра вашыя кнігі. Прыгадайце свае юнацкія гады. Якраз тады быў самы разгар барацьбы з так званымі «нацдэмамі», «ворагамі народа». Як тыя жахлівыя падзеі закранулі асабіста ваша жыццё, які пакінулі след?

— Нарадзіўся я ў Дзяржынскім раёне на хутары Малыя Навасёлкі ў 1921 годзе. Бацькі — сяляне. У 1930 годзе яны ўступілі ў калгас. А ў 1937-м бацьку майго, які рабіў конюхам, арыштавалі. Ніхто нічога не ведаў: за што? чаму? Мне тады было 16 гадоў, і нас чацвёра дзяцей у сям'і... Што кепскага мог зрабіць бацька? Яго арышт быў поўнай нечаканасцю для мяне... А бяда ж адна не ходзіць, праз месяц мяне выключылі з дзесятага класа. Я ж тады, аднак, не разгубіўся, не раскіс, пачаў энергічна дзейнічаць: уладкаваўся на працу, паступіў на падрыхтоўчыя курсы ў педінстытут у Мінску. Вучыўся на курсах і адначасова здаваў экзамены на атэстат сталасці. Так што мне адразу выдалі дакумент аб завяршэнні сярэдняй адукацыі і прынялі ў інстытут.

— На гістарычны факультэт?

— Гісторыя — мая позняя любоў. Я вырашыў заняцца сур'ёзна беларускай мовай і літаратурай. Дарэчы, яшчэ ў школе спрабаваў пісаць вершы, друкаваў іх у раённай, а пазней і рэспубліканскай газетах. Якія тады ў мяне былі вершы? Ура-патрыятычныя, вядома. Перыпетыі лёсу — арышт бацькі і маё выключэнне са школы зрабілі пераварот у душы. І я не змог больш пісаць вершы. Праўда, літаратурнай працай пазней усё ж заняўся.

— Літаратурную працу вы даволі паспяхова сумяшчалі з педагагічнай. Наколькі я ведаю, вам давялося настаўнічаць у Заходняй Беларусі, потым у эвакуацыі ў час вайны ў Мардовіі, у спаленым фашыстамі Суражы, у Маладзечна... Той, хто працаваў выкладчыкам, мусіць, ведае, якая гэта цяжкая, знясільваючая праца. А між тым у вас была рэальная магчымасць зрабіць сабе палёгку. Пасля заканчэння аспірантуры і абароны кандыдацкай дысертацыі можна было спакойна займацца навукай, пісаць доктарскую... Чаму ўсё ж вы адмовіліся ад гэтага шляху?

— Так, я сапраўды быў прыняты ў аспірантуру пасля заканчэння інстытута. Паважаныя педагогі вырашылі, што мне трэба займацца мовазнаўствам, нават не папытаўшыся, чаго хачу я. Толькі на падставе таго, што я некалькі семінарскіх работ напісаў па Маякоўскаму — аналіз лексікі. Нідзе не спісваў: зрабіў іх самастойна, што адразу і было заўважана. І нават здзівіла ўсіх. Вядома, студэнт я быў не зялёны, меў ужо сякі-такі вопыт. Я выказаў пажаданне працаваць над навуковай работай па гісторыі беларускай літаратурнай мовы XIX стагоддзя. Мне паабяцалі. А як дайшло да справы, то кажуць, маўляў, у вас неактуальная такая тэма, а трэба заняцца даследаваннем значэнняў прыназоўнікаў. Я кажу: мяне гэта не цікавіць. Неўзабаве непаслухмянаму аспіранту растлумачылі, што не трэба высоўвацца, галоўнае ў яго становішчы — слухацца і абараніцца.

— А што менавіта падштурхнула вас да гісторыі?

— Гісторыяй я заўсёды цікавіўся. І да вайны яшчэ. Увогуле нельга ўзводзіць нейкую сцяну паміж філалогіяй і гісторыяй. Але ж сапраўды быў адзін такі выпадак, з якога, прынамсі, і пачаўся мой «гістарычны сверб». Пасля вызвалення Дзяржынска ад фашыстаў мяне прызначылі завучам той самай школы, адкуль выключылі ў 1937 годзе. Настаўнікаў не хапала, і мне нярэдка даводзілася замяняць гісторыка. Аднойчы трэба было выкладаць тэму: «Татарскае нашэсце і ўтварэнне Вялікага княства Літоўскага». Рыхтуюся да ўрока. Чытаю: татары захапілі Разань, потым Уладзімір, далей — Кіеў, Казельск... Усё падрабязна, ясна. А пра ўтварэнне Вялікага княства Літоўскага: «Літоўскі князь Міндоўг аб'яднаў літоўскія землі, захапіў Чорную Русь і галоўны горад Чорнай Русі (Навагародак — Аўт.) зрабіў сваёй сталіцай, а пасля стаў заваёўваць заходнерускія землі, якія былі аслаблены міжусобнай вайной». І ўсё. Многае тады здалося незразумелым. Чаму князь з-пад Вільні ў чужой зямлі зрабіў сабе сталіцу? Вядома, займацца такім пытаннем не было магчымасці, але ў маёй свядомасці гэты факт моцна засеў. З'явілася падазрэнне, што нешта тут не тое. Але толькі праз многа гадоў я змог разабрацца

(Заканчэнне на 2-й стар.).

РАДЫЁФАКТ

У Мінску са спецыяльнай місіяй знаходзіліся прадстаўнікі сусветна вядомай арганізацыі МАГАТЭ. Як сказаў у інтэрв'ю карэспандэнту «Радыёфакта» дырэктар Інстытута праблем энергетыкі Акадэміі навук Беларусі прафесар Аляксандр Міхалевіч, разгледжаны шэраг аспектаў і пытанняў, звязаных з падрыхтоўкай да восеньскай сесіі МАГАТЭ, у якой Беларусь упершыню прыме ўдзел як самастойная дзяржава.

***

Цэнтральны банк Расіі ўстанавіў новыя курсы замежных валют. Значна павысіўся курс долара. І цяпер ён роўны 210,5 рубля. Спецыялісты мяркуюць, што гэта тэндэнцыя захаваецца і ў далейшым.

***

Рашэннем урада Літвы літр бензіну А-93 з гэтага часу замест 23 рублёў будзе каштаваць 35 рублёў, А-76—30, літр дызельнага паліва—25 рублёў. Кошт адной кілават-гадзіны электраэнергіі ўзрос з 70 капеек да трох з палавінай рублёў.

***

Пашпарт жыхаркі Украіны і ордэр на кватэру выдадзены ў Львове кіраўніку сусветнай арганізацыі ўкраінскіх нацыяналістаў Славе Сцяцько, якая амаль праз паўстагоддзя вярнулася на радзіму. Гады эміграцыі яна пражыла са сваім мужам, дарэчы, прэм'ерам украінскага ўрада ў выгнанні Яраславам Сцяцько ў Мюнхене.

ВАША ЗДАРОЎЕ

Сон незаменны

Працяглая бяссоніца, пастаяннае недасыпанне выклікаюць знясільванне нервовай сістэмы, зніжэнне працаздольнасці і ахоўных рэакцый арганізма. Не выпадкова выдатны фізіёлаг І. П. Паўлаў называў сон «выратавальнікам». У час сну актыўнасць фізіялагічных функцый чалавека паніжаецца, сілы арганізма накіроўваюцца на аднаўленне энергіі, затрачанай у перыяд няспання. Сон нельга замяніць ніякімі іншымі сродкамі.

Нармальны сон — гэта такі сон, пасля якога адчуваеш сябе адпачыўшым і бадзёрым. У здаровых людзей ён складае 8—9 гадзін. Чым мацнейшы сон, тым вышэй яго эфектыўнасць.

Абавязковыя ўмовы здаровага сну — захаванне яго рэжыму, цішыня і спакой, адсутнасць раздражняльнікаў, здольных выклікаць надзвычайнае ўзбуджэнне нервовай сістэмы, свежае паветра. У выпадку расстройства сну добра, перш чым легчы ў пасцель (зручную і сагрэтую), крыху прагуляцца (25—30 хвілін), прыняць цёплую нажную ванну з гарчыцай на 10—15 хвілін ці агульную ванну і выпіць за гадзіну да сну настойку валяр'янавага кораня ці пустырніку.

Не рэкамендуецца перад сном трэніравацца, піць наноч танізуючыя напіткі (каву, чай і іншыя), шмат есці. Карыстацца снатворнымі сродкамі можна толькі па парадзе ўрача.

Зняць псіхафізічную напружанасць дапамагаюць практыкаванні для нервовай разрадкі. Крытэрыем адбору

гэтых практыкаванняў з'яўляюцца іх знешняя прастата, магчымасць выканання ў любых умовах (не перашкаджае адзенне, не патрабуецца спецыяльнай апоры ці падсцілкі). Найбольш зручна пры гэтым карыстацца практыкаваннямі на расцягванне мышцаў, затым вяртанне іх у зыходнае становішча з фіксацыяй статычнага намагання і адначасова кароткай затрымкай дыхання, пасля чаго неабходна расслабіць мышцы. Такі цыкл паўтараецца ад 3 да 10 разоў.

Ці ведаеце вы, што...

...дэрматолагі лічаць прычынай выпадзення валасоў спазмы падскурных крывяносных сасудаў, што выклікаюцца функцыянальнымі расстройствамі нервовай сістэмы. Пры лячэнні аблысення найперш шукаюць прычыны, у прыватнасці, ачагі інфекцыі ў насаглотцы і поласці рота. Вядомы выпадкі, калі з выдаленнем хворага зуба спынялася выпадзенне валасоў на ўчастку, «геаграфічна» звязаным з ім.

...выпадзенне валасоў можа быць і спадчынным, але найбольш распаўсюджаныя фактары — неўрозы, нервовая дэпрэсія. Бываюць выпадкі сезоннага выпадзення валасоў.

...захворванне эндакрыннай сістэмы, механічныя пашкоджанні скуры на галаве, псіхічныя траўмы — асноўныя прычыны захворвання валасянога покрыва як у мужчын, так і ў жанчын. Але жанчын падсцерагае і іншая небяспека: празмерна шчыльныя перманентныя завіўкі, некаторыя шампуні, бігудзі і шыньёны, лакі. Часам дастаткова адмовіцца ад аднаго з гэтых фактараў небяспекі, што парушаюць нармальнае функцыяніраванне падскурных крывяносных сасудаў, каб выпадзенне валасоў спынілася.

СМАЧНА ЕСЦІ!

Стравы з капусты

КАПУСТА, ЗАПЕЧАНАЯ З ПАМІДОРАМІ

Падрыхтаваную капусту шынкуюць саломкай, соляць, пераціраюць рукамі і прыпускаюць з алеем да мяккасці, час ад часу памешваючы і падліваючы гарачую ваду. Калі капуста размякне, дадаюць чырвоны молаты перац і перамешваюць.

Палавіну ўсёй колькасці прыпушчанай капусты ўкладваюць на бляху, зверху кладуць нарэзаныя скрылёчкамі два памідоры, соляць, закрываюць слоем астатняй капусты, зверху зноў памідоры, спырскваюць тлушчам і запякаюць у духоўцы.

Капуста белакачанная — 1 кг, алей — 2/3 шклянкі, чырвоны молаты перац — 2 чайныя лыжкі, памідоры — 3—4 шт., тлушч — 3 ст. лыжкі, соль па смаку.

ПІРОГ З ЦВЯТНОЙ КАПУСТАЙ

Ачышчаную капусту наразаюць кавалачкамі, прыпускаюць з часткай малака, дабаўляюць вязкую манную кашу, звараную на астатнім малацэ. Усё перамешваюць, прапускаюць цераз мясарубку і запраўляюць расцёртымі з цукрам яечнымі жаўткамі, соллю і ўзбітымі бялкамі.

Падрыхтаваную масу выкладваюць на змазаную маслам бляху, разраўноўваюць, пасыпаюць сухарамі, спырскваюць маслам і запякаюць у духоўцы.

Гатовы пірог разразаюць на порцыі і паліваюць маслам.

Цвятная капуста — 1 кг, манныя крупы — 0,5 шклянкі, яйкі — 2 шт., малако — 2 шклянкі, масла — 50 г, цукар — 1 ст. лыжка, сухары, соль па смаку.

КАПУСТА ФАРШЫРАВАНАЯ

Капусту ачышчаюць ад верхніх лісцяў, прамываюць, разразаюць на чатыры часткі і апускаюць у кіпячую несалёную ваду на паўгадзіны. Пасля гэтага адкідваюць на друшляк, даюць астыць і асцярожна адціскаюць рукамі.

Ялавічыну прапускаюць цераз мясарубку або дробна сякуць, соляць, дабаўляюць перац і змешваюць з дробна нарэзанай цыбуляй і тлушчам. Кожны кавалак капусты фаршыруюць паміж лістамі прыгатаванай масай. Напоўненыя чацвярцінкі збіраюць у цэлы качан. Качан перавязваюць ніткай, апускаюць у каструлю, заліваюць вадой ці булёнам і давадзяць да гатоўнасці на сярэднім агні.

Гатовую капусту падаюць са смятанай, пасыпаўшы зелянінай пятрушкі ці кропу.

Капуста — 1 качан (сярэдні), мякаць ялавічыны — 300 г., смятана — 1 шклянка, тлушч — 100 г., цыбуля — 2 галоўкі, перац чорны молаты, соль па смаку.

ЦВЯТНАЯ КАПУСТА ЗАПЕЧАНАЯ

Шчыльныя белыя галоўкі цвятной капусты прамываюць, знізу надразаюць крыжападобна па стрыжню, адварваюць у падсоленай вадзе і адкідваюць на друшляк. Муку разводзяць у халоднай гатаванай вадзе, гатуюць да загусцення, пасля чаго ўліваюць тонкім струменем малако, дабаўляюць масла, соль і праграваюць соус, не даводзячы яго да кіпення.

Цвятную капусту наразаюць букецікамі, кладуць на змазаную маслам і пасыпаную сухарамі патэльню, пасыпаюць нацёртым сырам, спырскваюць растопленым маслам, злёгку паліваюць прыгатаваным соусам і запякаюць у духоўцы да ружовай скарынкі.

Астатні соус падаюць да гатовай стравы асобна.

Цвятная капуста — 1 кг, мука — 3 чайныя лыжкі, вада гатаваная — 1,5 шклянкі, малако — 1,5 шклянкі, масла — 2 ст. лыжкі, сыр — 3 ст. лыжкі, соль.

ЯК ПЕРАМАГЧЫ СТРЭС

Прымусьце яго працаваць на вас

Выказваючыся вобразна, злавіце драконаў, што вас мучаць, і з'ешце іх на абед. Многія людзі перамаглі стрэс, не жадаючы стаць прайграўшымі. Яны сустрэлі выпрабаванні з узнятай галавой. Іншымі словамі, калі вы зможаце прыняць негатыўную падзею (скажам, страту работы) як неабходнасць ажыццявіць пазітыўнае дзеянне (знайсці лепшую), — вы зможаце перамагчы стрэс яго ж зброяй.

Старайцеся не думаць пра мінулыя падзеі як пра паражэнне.

Стаўцеся да стрэсу, як да крыніцы энергіі. Кожную праблему, якую ставіць жыццё, успрымайце як выклік.

Пытайцеся ў сябе: «Што можа тут здарыцца ў лепшым выпадку?», а не: «Што адбудзецца, калі ўсё пойдзе горшым са шляхоў?»

Вам патрэбны паўзы, абавязкова адпачывайце ў перапынках барацьбы за існаванне.

Вы не можаце адказваць за ўчынкі іншых, але можаце кантраляваць сваю рэакцыю на іх. Ваша галоўная перамога — гэта перамога над сваімі эмоцыямі.

Не імкніцеся дагадзіць усім — гэта нерэальна, вы павінны час ад часу дагаджаць сабе.

Нарысуйце карціну сваёй будучыні і параўнайце яе з тым невялікім па часе крызісам, які вы перажываеце сёння.

«САМЫ СТРАШНЫ ТЭЗІС,

які знішчыў усю нашу гісторыю,— гэта тэзіс аб бездзяржаўнасці Беларусі»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

ў гэтай заблытанай інфармацыі. Дзеля гэтага мусіў развітацца з педагагічнай працай. Тым больш, што расло адчуванне неэфектыўнасці сваёй работы. Ды і якая магла быць эфектыўнасць, калі падрастала пакаленне, цалкам пазбаўленае гістарычных ведаў пра сваю Бацькаўшчыну, калі ўсё больш і больш людзей пачалі саромецца сваёй «вясковай» мовы, грэбаваць ёю. Нават асобнага курса айчыннай гісторыі не было ў школе. Некаторыя звесткі ўпляталіся ў агульны курс гісторыі СССР. І толькі ў 10-м класе, калі вучні рыхтаваліся да экзаменаў на атэстат сталасці, настаўнік ім тлумачыў, як трэба адказваць на 4—5 пытанняў па нашай гісторыі.

І ў народзе, ведаеце, сталі фарміравацца зусім скажоныя ўяўленні пра нашу гісторыю, расло нейкае пачуццё непаўнацэннасці. Пачну я, скажам, расказваць пра нашу гісторыю, пра полацкіх князёў людзям. Яны ж мне: «Кінь ты пра нейкую там гісторыю Беларусі, ніякай Беларусі не было, ніякага цара беларускага не было». Мне цяжка было бачыць гэту катастрафічную для нацыі сітуацыю. Уявіце, у якім прыніжаным стане апынуўся народ, пазбаўлены гісторыі. Вядома, самы страшэнны тэзіс, які знішчыў усю нашу гісторыю, гэта тэзіс аб бездзяржаўнасці Беларусі. Маўляў, дзяржавай беларусаў ашчаслівілі толькі ў 1919 годзе. А да гэтага мы былі заваяваны Кіевам, пасля Літвой, Польшчай, а ў рэшце рэшт вызвалены Расіяй.

Па стану здароўя я ў канцы 50-х пайшоў на пенсію. І засеў за вывучэнне летапісаў і хронік.

— Беларускасць беларуса сёння ў грамадстве пачынае станавіцца прэстыжнай, нават прыносіць дывідэнды. А як да вашай беларускасці ставіліся ў грамадстве тады, калі страх і боязь нядаўніх рэпрэсій жылі яшчэ ў кожнай душы, у кожнай сям'і, а прынцып «перакоўкі» непаслухмяных у спецлагерах дзе-нідзе дзейнічаў?

— Мая беларускасць рэзала вочы ўладам на працягу доўгага часу. Я ж заўсёды гавару па-беларуску. Думаў таксама па-беларуску. Раскажу вам такі выпадак. У 1966 годзе начальнік Маладзечанскага камітэта дзяржаўнай бяспекі Іваноў выступаў на нейкай нарадзе агітатараў і папярэджваў слухачоў аб пільнасці, аб ворагах. Сказаў таксама, што і ў іх на Маладзечаншчыне ёсць такое «живое ископаемое» — Мікола Ермаловіч. Гэта ж па яго паняццях атрымлівалася, што ўсё беларускае ўжо даўно сканала, засталіся толькі паасобныя экземпляры, ад якіх, можа, някепска было б і пазбавіцца. Людзі, якія слухалі тыя палымяныя выступленні, расказвалі, што прамоўца нават цытаваў некалі сказанае мною ў 1948, 1950, 1960 гадах.

Менавіта ў гэты час у наэлектрызаванай атмасферы напярэдадні XXIII з'езда партыі педагог па адукацыі, літаратар, вакол якога групаваліся здольныя, смелыя, прагныя да ведаў маладыя паэты і празаікі, заняўся вывучэннем гісторыі Вялікага княства Літоўскага. Каб выжыць і мець магчымасць займацца гісторыяй, Мікалай Іванавіч мусіў стаць рабочымнадомнікам. У таварыстве сляпых яму прапанавалі склейваць каробкі. Так і павялося ў іх сям'і: з раніцы гаспадар працуе ў бібліятэцы, пасля абеду — клеіць каробкі. А каб не губляць дарма часу і зберагчы зрок мужа для больш важных спраў, жонка, таксама педагог-гісторык, чытае яму ўслых свежыя газеты, часопісы, пакуль той клеіць. А таксама правіць стыль яго артыкулаў, друкуе іх на машынцы. Памяці жонкі, Лідзіі Цімафееўны Ермаловіч, прысвяціў вучоны галоўную працу свайго жыцця — кнігу «Старажытная Беларусь».

— З якімі цяжкасцямі сутыкнуліся вы, самастойна заняўшыся вывучэннем гісторыі Беларусі?

— Даследаванні, летапісы — усё было ў маім распараджэнні. Спачатку я заняўся вывучэннем манаграфіі, пасля—летапісаў.

Як вы ведаеце, Полацкі летапіс не дайшоў да нас, згарэў. Гісторык Тацішчаў быў апошнім, хто трымаў у руках адзін з яго спісаў. Ён паспеў зрабіць толькі некалькі выпісак. Між іншым, гэтымі выпіскамі Тацішчава асабліва і не карысталіся даследчыкі. Такім чынам у якасці крыніц былі летапісы, урывачныя паведамленні, звесткі пра нашу гісторыю. У такіх абставінах гісторык чымсьці нагадвае палеантолага, які, скажам, па чэрапе, асобных костках можа аднавіць аблічча дагістарычнай істоты. Маючы ў сваім распараджэнні толькі дэталькі — намаляваць карціну. Вось такая паўстала задача. Дзе б ні знаходзіўся, пастаянна думаў пра гэта, супастаўляў, аналізаваў. Факты ж можна і так, і гэтак павярнуць. А ўвогуле летапісы — невычарпальная крыніца для сур'ёзнага даследчыка. Сёння паглядзеў — адно ўбачыў, праз некаторы час убачыш зусім іншае.

І вось які вывад я зрабіў, ён і здзівіў, і збянтэжыў мяне: нашы шаноўныя даследчыкі, як гэта ні прыкра, не карысталіся тэкстамі, самастойна не працавалі з крыніцамі. Яны бралі толькі тое, што было прыведзена іншымі, іх папярэднікамі. Калі тыя нешта прапускалі, то і яны паўтаралі ўслед.

Ну, а самі летапісы, іх доўгае і грунтоўнае вывучэнне, перакрыжаваны аналіз рускіх, беларускіх, руска-літоўскіх летапісаў, тацішчаўскіх звестак, нямецкіх і польскіх хронік дазволілі грунтоўна прасеяць гісторыю Полацкай і іншых зямель і адкінуць мякіну, выказаць свае меркаванні, здагадкі, заўвагі.

Пасля напісання кнігі «Па слядах аднаго міфа» я вырашыў працягваць работу па старажытнай гісторыі Беларусі, узяўшы ўжо полацкі перыяд. Я заглыбіўся ў матэрыял настолькі, унутры бушавалі такія страсці, такія пачуцці, што сам сабе іншым разам здаваўся вар'ятам, які існуе ў некалькіх вымярэннях — у мінулым і ў сучаснасці. Тысячагадовую гісторыю маем! Гэта гісторыя — эпапея мужнасці і непераможнасці. Наша гісторыя рана зрабілася трагедыяй. Былі моманты, калі здавалася (асабліва нашым непрыяцелям), што трагедыя пераходзіць у агонію. Аднак мы ўсё ж выстаялі. І ў нас ёсць будучыня.

...Мы гутарым з Міколам Ермаловічам у цесным калідорчыку бібліятэкі, дзе апошнія 20—25 гадоў ён бывае амаль штодзённа. А жыве ў Маладзечне. І кожную раніцу амаль дзве гадзіны на электрычцы туды і дзве — назад увечары. У выхадныя дні таксама.

Некалі ў жонкі Мікалая Іванавіча суседзі пыталіся: «Відаць, многа твой муж грошай зарабляе, не ведае ні святаў, ні выхадных. Сябе хоць бы пашкадаваў». Нічога тады не адказала жанчына цікаўным. А грошай ад той неймаверна карпатлівай і напружанай працы ў сям'і не прыбывала. Ды і не дзеля грошай дапамагала яна ва ўсім гэтаму апантанаму чалавеку. Любіла яго, ведала, што робіць вялікую і карысную справу.

Хіба проста ўвесь час ісці супраць плыні, пераадольваць перашкоды? Памятаю, як упершыню ўбачыла Міколу Ермаловіча ў чытальнай зале «Ленінкі» гадоў 15 назад. Ён падносіў блізка-блізка да твару кнігу, аж не верылася, што так можна нешта бачыць. А ён бачыў толькі так. Альбо выцягваў з сумкі павелічальнае шкло і, сагнуўшыся, падоўгу застываў у такой нязручнай позе. Сёння зрок стаў яшчэ горшым, дактары прапанавалі зрабіць аперацыю, але без гарантыі. Ён адмовіўся. Працягвае працаваць над віленскім перыядам гісторыі, спадзяецца дабрацца да Люблінскай уніі. Піша фактычна наўздагад. А каб трымаць сябе ў форме — строгі рэжым, з раніцы зарадка і халодны душ.

Але ж ездзіць штодня ў Мінск ужо не хапае сіл. Прыкра пісаць пра тое, што нарэшце прызнаны і любімы народам вучоны-гісторык, які паклаў жыццё сваё на алтар навукі, як раней, так і цяпер не мае ад сваёй Беларусі элементарнай удзячнасці і падмогі ў працы. Неяк некалькі гадоў назад у Саюзе пісьменнікаў яму паабяцалі выдзеліць аднапакаёвую кватэру ў Мінску, але далей абяцанняў не пайшло. І таму мусіць дзеля нас з вамі, няўдзячных суайчыннікаў, гэты мужны і самаахвярны чалавек робіць пакутлівыя пераезды з горада ў горад, фактычна рызыкуючы жыццём...

...Глыбокія зморшчыны прарэзалі твар Міколы Ермаловіча. За тоўстым шклом акуляраў — спакойныя вочы сумленна пражыўшага на зямлі чалавека, якога лёс захаваў для нас з вамі, для Беларусі. Перажытае, вядома, пакінула рубцы і шрамы на сэрцы, але не зрабіла яго ні злым, ні жорсткім, ні пакрыўджаным. З нейкай дзіцячай даверлівасцю, бясхітраснасцю расказвае Мікола Ермаловіч пра сябе. З цеплынёй і ўдзячнасцю — пра сяброў. Але так і не вымавіў ён услых словы пра сваю такую выпакутаваную і такую пяшчотную, пранізлівую любоў да зямлі продкаў, да сваіх супляменнікаў. Ды любоў гэтая і адданасць Беларусі — у кожным яго ўчынку, у кожным радку напісаных ім кніг.

БЕЛАРУШЧЫНА

Такі ўсеабдымны тэрмін як «менталітэт» толькі параўнаўча нядаўна стаў ужывацца ў айчыннай навуковай літаратуры. Раней праблемы гэтага круга замыкаліся на паняццях нацыянальнага характару ці этнапсіхалогіі. У даволі шматлікіх дарэвалюцыйных публікацыях па этнаграфіі беларусаў рассеяна вялікая колькасць меркаванняў аб складзе іх розуму, характары пачуццяў і мыслення, духоўнай дзейнасці, здольнасці разважаць і мець сваю думку.

ЗАПРАШАЕМ ДА ПАЛЕМІКІ

МЕНТАЛІТЭТ БЕЛАРУСАЎ ВАЧАМІ РУСКАГА

НЯМА ВЫСОКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ СВЯДОМАСЦІ. АЛЕ ЁСЦЬ САКРЭТ ЖЫЦЦЯСТОЙКАСЦІ НАРОДА

У савецкі перыяд пасля некаторага ўсплеску інтарэсу да гэтай тэмы на рубяжы 20-х гадоў даследаванні па ёй былі спынены. У гуманітарных навуках СССР дамініравала разуменне грамадскага развіцця выключна як пастушальнага працэсу класавай барацьбы, якая вядзе да непазбежных сацыяльных рэвалюцый. Натуральна, для такога інтэгрыруючага паняцця, як менталітэт, месца ў гэтай схеме не было. Праўда, перыяд «хрушчоўскай адлігі» даў даследчыкам пэўны імпульс. Але ідэалагічнае табу не было знята і гэта прывяло да парадоксу, калі мы маем бліскучыя работы па менталітэту сярэдневяковай Еўропы і не маем іх аналагаў адносна народаў былога Савецкага Саюза.

У сучаснай Беларусі апошнія гады адзначаны павышанай увагай да праблем этнагенезу, гісторыі і этнаграфіі беларусаў, моўна-культурным працэсам. Аднак правядзенне ў 1973 годзе навуковай канферэнцыі па этнагенезу беларусаў было забаронена ўладамі, а сённяшнія разважанні пра менталітэт беларусаў пакуль што не выходзяць за рамкі газетна-часопіснай палемікі.

Наўрад ці менталітэт адносіцца да такіх паняццяў, якія могуць быць разгледжаны, прааналізаваны і замацаваны амаль з матэматычнай дакладнасцю. Паводле вобразнага выказвання Р. Віртанена, нацыянальны характар кожнай сучаснай нацыі нагадвае палімпсест, пергамент, на якім па старым, больш старажытным тэксце напісаны новы; варта змыць верхні слой, і пад ім з'яўляецца нябачны спачатку, іншы раз моцна пашкоджаны старадаўні. Схематычнасць і спрошчанасць гуманітарных навук у СССР і ў Беларусі, якія доўгі час развіваліся ва ўмовах ідэалагічнага прэсінгу, не заўсёды дазваляюць раскрыць усе бакі беларускага менталітэту з дастатковай паўнатой. Гэты артыкул таксама не прэтэндуе на поўнае асвятленне праблемы.

Безумоўна, цэнтральную і даволі далікатную праблему беларускага менталітэту ўяўляе неакрэсленасць, размытасць самасвядомасці беларусаў. Калыску беларускага этнасу даследчыкі шукаюць у Полацкім княстве і ў Навагрудскай Літве. Так узнікае тэорыя двухкарэннасці беларусаў, якая суправаджаецца жорсткай палемікай аб ролі балцкага субстрату і магчымасці прызнання беларусаў балта-славянамі. Апошняе дзесяцігоддзе паралельна з гэтымі спрэчкамі ўзнікла «яцвяжскае пытанне»: аб існаванні ў палескім рэгіёне асобнага народа з уласнай мовай, гістарычнымі і культурнымі асаблівасцямі (таварыства «Палісьсе», правядзенне ў 1990 годзе ў Мінску Заходнепалескай (Яцвяжскай) навукова-практычнай канферэнцыі). Кіраўнікі гэтага таварыства гавораць аб варыянце Беларуска-Палескай рэспублікі.

У тым, што беларусы на працягу некалькіх стагоддзяў траплялі на мяжу процістаяння двух славянскіх цэнтраў — польскай кароны і Маскоўскага царства — другая, ледзь ці не асноўная, прычына расшчаплення іх менталітэту і галоўны адказ на пытанне аб нізкіх тэмпах і незавершанасці развіцця беларускага этнасу. Палітыка ігнаравання інтарэсаў беларускага народа мае даўнія традыцыі і сілкуецца шматвяковымі імкненнямі Польшчы пашырыцца за кошт усходніх, а Расіі — за кошт заходніх беларускіх зямель. Характэрнай рысай каланіяльнай палітыкі Польшчы і Расіі з'яўлялася не толькі тэрытарыяльная экспансія, але і пастаяннае імкненне змяніць этнічную арыентацыю народа (апалячыць ці русіфікаваць), каб умацавацца тут на стагоддзі і абгрунтаваць законнасць сваіх дамаганняў.

Метад этнічнай «пераплаўкі» беларусаў у палякаў аказаўся больш эфектыўным. Напрыклад, працэс апалячвання на Віленшчыне насіў лавінападобны, абвальны характар. Страта нацыянальнай прыналежнасці зверху, у пануючых слаях («апалячаная» шляхта), крыху кампенсавалася захаваннем этнічнага і ментальнага адзінства ў народных нізах. Гэта дазваляе некаторым даследчыкам гаварыць пра спецыфіку беларускай нацыі як нацыі пераважна «сялянскай», што, адпаведна, адбілася ў менталітэце беларусаў.

Канфесійная прыналежнасць лічыцца адной з найважнейшых прыкмет пры фарміраванні менталітэту. Для беларускага народа характэрна шматканфесійнасць. Суадносіны ўплыву праваслаўя і каталіцтва мяняліся ў розныя гістарычныя перыяды. Рэфармацыйны рух другой палавіны XVI стагоддзя (часцей за ўсё ў форме кальвінізму) у пачатку наступнага стагоддзя змяніўся каталіцкай контррэформай. Існаванне з 1596 года ўніяцкай царквы, афіцыяльна ліквідаванай Мікалаем I ў 1839 годзе, дапаўняе гэтую складаную карціну. Такая шматканфесійнасць захавалася і сёння. Пры гэтым у рэлігійным жыцці Беларусі заўсёды было больш палітыкі, чым рэлігіі.

Даследчыкі рускага менталітэту нярэдка падкрэсліваюць, што ён складваўся ва ўмовах жорсткага ўзброенага процістаяння і гэта адыграла адну з рашаючых роляў у яго абліччы. Пад звон мячоў і залпы гармат ішло фарміраванне і беларускага менталітэту. Аднак ні адна з войнаў, што пракаціліся па тэрыторыі Беларусі, не была нацыянальнай вайной выключна беларусаў. Беларусы былі ахвярамі і ўдзельнікамі многіх войнаў, але ніколі не былі ініцыятарамі.

Беларусы — народ класічнай партызанскай вайны. Абозы Карла XII, фуражыры Напалеона, легіянеры Пілсудскага, тылы вермахта ў гады другой сусветнай вайны сустрэлі на беларускай зямлі ўпартае супраціўленне. Гэта барацьба не рыхтавалася загадзя, узброеныя ячэйкі ўзнікалі спантанна, а пасля адыходу непрыяцеля бясследна знікалі, зусім не становячыся, па класічнай гістарычнай схеме, асновай для стварэння нацыянальнай арміі.

Каштоўным інструментам для інтэрпрэтацыі менталітэту з'яўляюцца даныя лінгвістыкі. Класічнай работай на гэтую тэму па-ранейшаму застаецца брашура У. Пічэты «Белорусский язык как фактор национально-культурный». Многае для разумення менталітэту можа даць вывучэнне граматычных форм. Але нават у правапісе беларусы не маюць адзінства, існуе шэраг выданняў, што выкарыстоўваюць нормы правапісу, адмененыя рэформай 1933 года. Беларусы — адзін з нямногіх народаў свету, што карыстаюцца двума алфавітамі; кірыліцай і лацінскім. Пытанне аб пераходзе на лацінскі алфавіт іншы раз ставіцца і сёння.

Гістарычнай асаблівасцю Беларусі з'яўляецца даволі выразная спецыялізацыя народаў, якія яе насялялі, пэўных галінах дзейнасці.

Гэтыя асаблівасці дыктаваліся зменай дзяржаўна-гістарычных умоў, войнамі, адміністрацыйнымі і дэмаграфічнымі пераменамі. З пачатку XX стагоддзя з'явілася стойкая тэндэнцыя да расшырэння сфер дзейнасці беларусаў, і гэтая тэндэнцыя, нягледзячы на ўсе гістарычныя складанасці, захавалася і сёння.

Не лішнім будзе зазначыць, што менталітэт народа нярэдка капіруе менталітэты іншых, суседніх, этнасаў. Аднак працяглая адсутнасць паўнацэннай нацыянальнай дзяржаўнасці ў беларусаў прывяла да таго, што разуменне суседа ў Беларусі, як, зрэшты, і ў цэлым у Савецкім Саюзе, было размыта. Сусед знаходзіўся ўнутры нас, а імперскае мысленне зусім не з'яўляецца, як гэта спрабуюць іншы раз сёння сцвярджаць, прэрагатывай толькі рускага народа.

Своеасаблівасць сучаснага становішча заключаецца ў тым, што менталітэт беларусаў не выклікае трывогі ў суседзяў. У той жа час у Беларусі — на палітычным і бытавым узроўнях, у прэсе — выказваецца занепакоенасць наконт польскай культурна - рэлігійнай экспансіі («пальшчызны») і рускага ўплыву («імперскай нацыі»). Гэта вядзе да спроб вызначэння беларускага менталітэту толькі на ўласным узроўні і ўласнымі сіламі. Для такога падыходу характэрна змытасць карціны: беларусаў характарызуюць як працавіты, гасцінны, ціхі народ, г. зн. скарыстоўваюць своеасаблівы джэнтльменскі набор, прыдатны для апісання любога этнасу і ад якога не адмовіцца ніводзін народ. Ідзе шырокая прапаганда міфа аб талерантнасці беларусаў.

Агульным перакананнем многіх прадстаўнікоў інтэлектуальнай думкі з'яўляецца погляд на Беларусь як на перакрыжаванне, мост паміж Еўропай і Азіяй, Захадам і Усходам. Пры гэтым стараюцца не заўважаць, што на месца такога моста прэтэндуе нямала краін, ад Германіі да Кіргізіі, а таксама тое, што гэтыя прэтэнзіі могуць быць рэалізаваны толькі пры наяўнасці пэўнага палітыка-эканамічна-культурнага патэнцыялу і ўмоў.

Многае становіцца ясным, калі прыняць на ўзбраенне тэзіс аб незавершанасці працэсу фарміравання беларускай нацыі. Канец XIX стагоддзя і палітычныя падзеі XX-га далі шэраг імпульсаў кансалідацыі беларусаў у нацыю, але пакуль што не далі самой нацыі. Пэўным індыкатарам гэтага з'яўляюцца слабасць, аморфнасць і інстытуцыйная неаформленасць беларускай інтэлігенцыі. А менавіта ж у інтэлігенцыі нацыя і яе менталітэт набываюць свой голас.

Па сутнасці, менталітэт дабудоўваецца класічнай літаратурай і мастацтвам, класічнай гісторыяграфіяй (канцэпцыяй нацыянальнай гісторыі), класічнай філасофіяй (нацыянальнай філасофскай школай). Класіка, пры ўсёй умоўнасці такой градацыі з'яў выводзіць этнас і яго менталітэт на ўзровень сусветнага, усечалавечага разумення праблем.

Сёння можна гаварыць аб бясспрэчна замацаванай традыцыі класічнасці ў беларускай літаратуры, дзе «жывы класік» Васіль Быкаў замыкае пляяду сваіх папярэднікаў. Пакуль яшчэ гісторыкі на падступах да стварэння канцэпцыі нацыянальнай гісторыі, хоць ідзе актыўнае акайміванне яе праблем, а Мікола Ермаловіч адыграў у беларускай самасвядомасці ролю Мікалая Карамзіна, адкрыўшы, перафразіруючы Пушкіна, Старажытную Беларусь, як Калумб — Амерыку. Больш складана гаварыць аб нацыянальнай філасофскай школе. Прэтэнзіі ідэалогіі нацыянальнага Адраджэння няздольныя запоўніць гэтую, пакуль яшчэ пустую, нішу.

Як расцэньваць шматабліччасць менталітэту беларусаў? З'яўляецца ён механічным змяшэннем запазычаных паняццяў і рыс? Ці, наадварот, гэта вялікае поле, кожны з пунктаў якога можа стаць кропкай росту? Ці не ў гэтай пластычнасці сакрэт жыццястойкасці беларусаў, якія да кожнай улады паварочваліся выгадным для сябе і знаёмым ёй наборам якасцей, такім чынам адказваючы на гістарычны выклік?

Парасткі новага беларускага менталітэту будуць складвацца ў пакуль што нязвыклых рамках Рэспублікі Беларусь, якая заявіла аб сваім суверэнітэце і незалежнасці. Менавіта гэта вызначыць, як будуць фарміравацца ўласныя каштоўнасці і сацыяльныя перадумовы ўспрымання навацый у беларускім грамадстве, у якім ідэалагічным і пазнавальным асяроддзі, і якая будзе структура будучага менталітэту. Ёсць падставы меркаваць, што паліфанія ў менталітэце беларусаў стане ўзрастаць па меры ўваходжання Рэспублікі Беларусь у сусветнае супольніцтва.

Андрэй КІШТЫМАЎ.

ІГРАЕМ «ДЗІЦЯ ВІФЛЕЕМА»

Тэатр-студыя кінаакцёра ў Мінску запрасіў гледачоў на чарговую прэм'еру. Публіка сабралася багемная, патрабавальная і даволі скептычная. Ішлі не проста на прэм'еру, а «на Таццяну Мархель», вядомую артыстку, а таксама «на не менш вядомы дуэт бацькі і сына Пузыняў», якія, як было абвешчана, удзельнічаюць у спектаклі і іграюць на народных інструментах. Канешне, цікавасці дабаўляла і імя рэжысёра Мікалая Пінігіна, які зарэкамендаваў сябе папярэднімі пастаноўкамі, асабліва «Тутэйшымі» Янкі Купалы, што сталі з'явай у культурным і грамадскім жыцці Беларусі.

Гэты кароткі ўвогуле спектакль (усяго 40—45 хвілін), мала падобны на драматычнае дзеянне, як бы збянтэжыў нават тых сталічных знатакоў, якія шмат чаго бачылі. Рэдкія апладысменты пасля заканчэння спектакля былі таму пацвярджэннем.

— Не трэба здзіўляцца, бо гэта не камерцыйная пастаноўка, — растлумачыў пазней рэжысёр-пастаноўшчык М. Пінігін. — Спектакль, які вы ўбачылі, я думаю, не будзе збіраць вялікую аўдыторыю, ды ён і не разлічаны на яе. На прафесіянальнай сцэне ўпершыню зроблена спроба ажыццявіць такое сінтэтычнае відовішча, рэканструяваць сродкамі сучаснага мастацтва такую з'яву нашай нацыянальнай культуры, як батлейка. Я нават скажу: тое, што вы ўбачылі, вельмі ўмоўна можна назваць спектаклем. Хутчэй гэта культурная, адраджэнцкая акцыя. Мы хацелі ажыццявіць даволі дзёрзкую ідэю — спалучыць хрысціянства праваслаўнае, якое ёсць у батлейцы, з простанародным поглядам на яго.

Для інфармацыі: літаратурнай асновай дзеі «Дзіця Віфлеема» сталі Евангелле ад Мацвея (беластоцкае выданне) і арыгінальная батлейка былога Віцебскага павета, а таксама малітвы, народныя песні Смалявіцкага раёна, якія запісала ад сваёй маці і выконвае артыстка Таццяна Мархель.

Гэты своеасаблівы мона-спектакль артысты мяркуюць паказваць у навучальных установах, проста недзе на вуліцы ў горадзе ці ў вёсцы, там, дзе ёсць блізкі кантакт з гледачом.

Таццяна АНТОНАВА.

Парады на ўсякі выпадак

Адпраўляючыся ў дарогу, вазьміце з сабою гумавую стужку, якую можна выразаць па спіралі з велакамеры. Ёю з поспехам можна адрамантаваць парваную ў дарозе велапакрышку. Абматайце гэтай стужкай пашкоджанае месца і напампуйце кола для нармальнага ціску. Гума служыць значна больш ізаляцыйнай стужкі і дазваляе праехаць пасля рамонту больш за 300 кіламетраў.

Калі пры пагрузцы бульбы выкарыстоўваюцца звычайныя металічныя вілы, надзеньце на іх вострыя канцы невялічкія кавалачкі гумавых трубачак падыходзячага дыяметра. Яны захаваюць бульбу ад пашкоджання.

Дарожная мыльніца — зручная рэч. каб зрабіць інструмент для ашкурвання. Замяніць выкарыстаную шкурку на новую — справа некалькіх секунд.

Галінкі хатніх кветак можна падвесіць да сцяны, выкарыстоўваючы ліпкую стужку.

Для гравіроўкі па жалезу, шклу, пластмасе можна выкарыстаць ролік ад шкларэза. Яго насаджаюць на вось любога маленькага маторчыка.

Фарбаваць пэндзлем з вылазячым шчаціннем — пакуты. Зрабіце хамуцік па памеру пэндзля, надзеньце яго на абойму, якая заціскае шчаціне, і моцна сцягніце болцікам. «Лінька» спыніцца.

Калі шарыкавая ручка зламалася па разьбе, а новай пад рукой няма, не спяшайцеся яе выкідваць. Каб можна было яшчэ некаторы час пісаць, праткніце канец ручкі разам са стрыжнем нагрэтым кавалкам дроту.

Мыльніца з гумавымі прысоскамі дрэнна трымаецца на сцяне. Дастаткова працерці бензінам ці вымыць з пральным парашком паверхні прысосак і змазаць іх гумавым клеем. Калі клей прасохне, прыцісніце мыльніцу да чыста вымытай кафлянай сценкі — мыльніца будзе трымацца добра.

ЗААПАРК У КВАТЭРЫ

Вы набылі кацяня

МЕНЮ ДЛЯ МАЛЫШОЎ

Кацяняты ссуць кошку 3 ці 3,5 тыдня. Потым іх пачынаюць падкормліваць: спачатку гатаваным цёплым малаком, у якое дабаўляюць сырое яйка, праз некалькі дзён кормяць ужо вадкай малочнай кашай. Крыху пазней даюць і сырую ялавічыну. К канцу першага месяца жыцця кацяня есць усё тое, што і дарослыя кошкі.

У маленькага кацяняці апетыт выдатны. Але не балуйце свайго любімца: важна з самага пачатку прывучыць яго да разнастайнай ежы. Калі кацяня карміць адной рыбай, дык неўзабаве яно будзе адмаўляцца ад усяго астатняга. Давайце яму малако, тварог, смятану, малочныя кашы. Абавязкова ў рацыёне павінны быць сырое і варанае мяса, а таксама рыба (сырая і вараная) з рознымі дабаўкамі —«Геркулесам», рысам, агароднінай. Гэты корм павінен быць асноўным. «Геркулес» і рыс прапусціце праз кавамолку. Мяса ці рыбу пасыпце гэтым «парашком», старанна размяшайце. Звычайна пасля такога снедання каціная міска бывае пустой —з'ядаецца ўсё без астатку. Агародніну (буракі, капусту) прапусціце праз мясарубку ці натрыце на дробнай тарцы і таксама змяшайце з мясам ці рыбай.

Галоўнае ў кармленні — пазбягайце смажанай, салёнай і салодкай ежы. Асабліва важна гэта для катоў, таму што яны схільныя да вельмі цяжкай хваробы — утварэння камянёў у мачавым пузыры.

У сырым выглядзе не трэба даваць прэснаводную рыбу (ляшча, плотку, карасёў і некаторых іншых). У сырой рыбе змяшчаецца фермент, які разбурае вітамін В. Багатыя гэтым вітамінам сырыя гавяджыя сэрца, печань і ныркі. Яны карысныя яшчэ і таму, што змяшчаюць і некаторыя іншыя, неабходныя для арганізма, вітаміны. У печані, напрыклад, змяшчаюцца вітаміны А і Д. Хоць бы зрэдку давайце кацяняці печань, сэрца ці ныркі. Неабходны і сырыя яйкі: у іх жаўтку асабліва шмат вітамінаў А і Д. Два-тры разы на тыдзень дабаўляйце да асноўнага корму (мяса ці рыбы) некалькі кропель алею — крыніцы вітаміну Е. Прарасціце ў вазонах авёс ці пшаніцу. Зялёныя іх парасткі — вітаміны «на дэсерт».

Ва ўзросце да трох месяцаў кацяня кормяць 6 разоў на дзень, з трох да чатырох—5 разоў, з чатырох да пяці—4 разы, з пяці да шасці месяцаў—3 разы. Пачынаючы з паўгода яго кормяць 2 разы на дзень, як і дарослую кошку.

ХАТНІЯ НАРЫХТОЎКІ

Як захаваць сала

Калі сала астыне, натрыце яго соллю, перцам з прымессю свежага лаўровага ці лавандавага ліста. Пасыпце зернем гарчыцы. Яна — выдатны кансервант. Затым на дно бочкі кладуць 3—4 добра вымытыя камяні. На іх у два рады ўкладваюць кавалкі сала скурай уніз, затым зноў слой камянёў і два слаі сала скурай уніз. У такім парадку запаўняюць усю пасудзіну. Пакладзенае такім чынам сала захоўваецца ў склепе ці падвале без псавання больш года, не жаўцее, не пакрываецца сліззю і не мае непрыемнага паху.

Кумпяк

Свініну выкарыстоўваюць нятлустую. Кумпякі і лапаткі вытрымліваюць на холадзе 1—2 сутак. У невялікіх лапатках выразаюць косці, мякаць згортваюць рулетам і перавязваюць. Саленне праводзяць сухім ці мокрым (у расоле) спосабам.

Пры саленні ў расоле на 100 кг мяса трэба 8 кг солі, 800 г цукру, 64 г салетры харчовай. Усё гэта растваpаюць у 18 літрах гатаванай вады. Неабходна прасачыць, каб салетра растварылася ўся, інакш вэнджаніна атрымаецца наздраватая.

Склаўшы свініну ў чыстую драўляную бочку, заліце яе халодным расолам і прыкрыйце зверху драўляным кружком з адтулінамі. Пакладзіце лёгкі груз з чыстых камянёў.

Праз кожныя 10 дзён засоленыя кавалкі перакладваюць: ніжнія наверх, верхнія ўніз. Саленне працягваецца ад 6 да 8 тыдняў у залежнасці ад велічыні кавалкаў.

РОЗГАЛАС

І ЗНОЎ КАНТРАБАНДА

Як паведамілі нам з Галоўнага ўпраўлення пагранвойск, выкрыта чарговая спроба правезці праз мяжу забаронены тавар. Першага верасня ў 4 гадзіны 30 мінут пагранічнікі затрымалі на чыгуначнай станцыі Брэст-Цэнтральны грамадзяніна з Курска А. Ганяліна. У яго аказалася кантрабанды на 220 тысяч рублёў і 200 доларaў ЗША.

У пагранічны Брэст грамадзянін А. Ганялін прыбыў з двума сваімі землякамі з адзінай мэтай: пераправіць за мяжу кантрабанду. На працягу некалькіх дзён яны спрабавалі знайсці сабе памагатых сярод мытнікаў ці пагранічнікаў. Аднак не ўдалося. І тады на трэці дзень сябры пайшлі на крайнія меры. Адзін з парушальнікаў адцягваў увагу пагранічнікаў тым, што спрабаваў пранікнуць у вагон. У той жа час А. Ганялін разам з другім напарнікам забраліся ў вагон. Здавалася, справа ўдалася. І калі ім ужо мроілася салодкае замежнае жыццё, нібы з-пад зямлі ўзнік радавы Уладзімір Пракапенка, які разам з супрацоўнікамі мытнай службы затрымаў А. Ганяліна. Дарма той даказваў, што гэтыя рэчы ён правозіць на законных падставах. Усё аказалася звычайнай кантрабандай.

Праз пэўны час затрымалі і абодвух яго памагатых. Імі аказаліся жыхары Курска С. Бандарэнка і С. Васільеў. Цяпер кампетэнтныя органы займаюцца гэтай справай. А нас застаецца канстатаваць, што слабога звяна ў пагранічным нарадзе і на гэты раз не аказалася.

А МІНІСТЭРСТВА АБАРОНЫ СУПРАЦЬ

Прэс-цэнтр БЗВ паведамляе, што ініцыятыва Беларускага згуртавання вайскоўцаў, накіраваная на ўзмацненне патрыятычнага выхавання насельніцтва, далучэнне грамадзян Беларусі да слаўнай гістарычнай спадчыны беларускага народа і правядзенне 8 верасня святкавання дня беларускага войска ў сувязі з гадавінай славутага бою нашых продкаў пад г. Орша негатыўна ўспрынята Міністэрствам абароны рэспублікі.

Нягледзячы на падтрымку ідэі Беларускага згуртавання вайскоўцаў народнымі дэпутатамі, грамадскасцю, грамадскімі і палітычнымі аб'яднаннямі, 28 жніўня ў дырэктыве, накіраванай у войскі, міністр абароны называе патрыятычнае імкненне кадравых ваенных і воінаў запасу прыняць 8 верасня 1992 года ў грамадска значнай форме Ваенную прысягу на вернасць беларускаму народу і яго дзяржаве антыдзяржаўнай акцыяй, а ўдзел у ёй ваеннаслужачых будзе разглядацца як палітычная дзейнасць.

БЗВ лічыць, што такая пазіцыя Міністэрства абароны, яго адмоўныя адносіны да праводзімых урачыстасцей па прапагандзе гістарычнай спадчыны беларускага народа, негатыўная рэакцыя на патрыятычныя пачуцці ваеннаслужачых і воінаў запасу, носяць дэструктыўны характар і не садзейнічае адраджэнню нацыянальнай самасвядомасці, забеспячэнню суверэнітэту і незалежнасці Рэспублікі Беларусь.

Аляксандр КУЛЕШ, падпалкоўнік, старшыня прэс-цэнтра БЗВ.

СЕСІЯ ПАРЛАМЕНТА ПАЧНЕЦЦА 20 КАСТРЫЧНІКА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

заканадаўчых актаў, накіраваных на сацыяльную абароненасць насельніцтва. Аднымі з першых у гэтым пакеце — праект пастановы Вярхоўнага Савета аб размеры мінімальнай заработнай платы, законапраекты аб дзяржаўнай дапамозе сем'ям, якія выхоўваюць дзяцей, пенсіённым забеспячэнні ваеннаслужачых.

Парадак дня чарговай сесіі мог быць і шырэйшым, але рад законапраектаў вырашана пакуль не прапаноўваць да абмеркавання з-за іх незавершанасці. Сярод іх і такі важны, як закон аб барацьбе з карупцыяй і арганізаванай злачыннасцю.

На пасяджэнні Прэзідыума разгледжана больш за дзесяць пытанняў. Прыняты пастановы аб прызнанні незалежнасці рэспублік Харватыі, Македоніі, Босніі і Герцагавіны і ўстанаўленні з імі дыпламатычных адносін. Створана Камісія пры Прэзідыуме Вярхоўнага Савета па пытаннях палітычнай эміграцыі. Неабходнасць гэтага рашэння выклікана тым, што ўжо некалькі дзесяткаў замежных грамадзян звярнуліся з просьбай прадаставіць ім палітычнае прыстанішча ў Беларусі. Узначаліць камісію даручана намесніку Старшыні Вярхоўнага Савета Васілю Шаладонаву.

На пяць гадоў, да 1996 года (уключна), вырашана павялічыць тэрмін завяршэння работы па рэабілітацыі ахвяр палітычных рэпрэсій. З 75.410 спраў, якія трэба будзе вывучыць, ужо разгледжана 4.416 архіўных крымінальных і 1.317 судовых, рэабілітавана 6.375 чалавек.

Прэс-служба Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. —БЕЛІНФАРМ.

РАЎНЕННЕ НА БАБРУЙСК

БАБРУЙСК. Ужо мала каго здзіўляюць адмовы маладых хлопцаў абувацца ў «боты». А вось у Бабруйску здзіўляюцца іншаму. За апошнія тры гады ў горадзе і раёне не зарэгістравана ніводнага выпадку ігнаравання воінскага абавязку.

ПАДАРУНАК НЕ АТРЫМАЛІ

ТАЛАЧЫН (Т. Махтадуй). На сесіі райсавета райбыткамбінату было адмоўлена ў бясплатнай перадачы маёмасці прадпрыемства ва ўласнасць калектыву. Яго першапачатковы балансавы кошт — 5 мільёнаў рублёў. А сёння ён у 10—15 разоў большы. Зразумела, што бытавікам вельмі хацелася б атрымаць такі багаты падарунак. Але дэпутаты вырашылі прынцыпова: прапанавалі ўзяць камбінат у арэнду, а затым выкупіць яго. Тым самым было прадухілена масавае закрыццё сельскіх комплексна-прыёмных пунктаў, у дзейнасці якіх не зацікаўлена кіраўніцтва райбыткамбіната.

«ЧАКАЕМ ЦЯБЕ, МАРЫЯНА!»

Піша да вас чытач з горада Віцебска. У ліпеньскіх нумарах «Звязды» быў надрукаваны матэрыял пра Вераніку Кастра: «Я — Марыяна».

Мяне, ды і не толькі мяне, усхвалявалі словы Веранікі: «...вельмі хачу трапіць у вашу краіну. Я збіралася пабываць у вас ужо ў гэтым годзе, але мяне адгаварылі кіраўнікі тэлекампаніі. Яны лічаць, што лепш пачакаць: а раптам там штосьці здарыцца?

Але я абавязкова да вас прыеду.

Проста паміраю ад жадання паглядзець Расію».

Паважаная рэдакцыя, калі ласка, перадайце Веранiцы Кастра такія словы:

«Паважаная «Вераніка Кастра!

Паміраць не трэба. А лепш прыязджайце да нас у беларускі горад Віцебск. Віцебск — гэта цудоўны горад, дзе ў вас усе закахаліся і чакаюць у госці. Бярыце да нас у Віцебск сыноў: малодшага Мішэля і старэйшага Крысціяна. Вельмі хочам паслухаць, як спявае Ваш старэйшы сын Крысціян. Прыедзьце, калі ласка, на Славянскі кірмаш. Шчыра запрашаем у Віцебск.

Пісаў жыхар горада Віцебска, прыхільнік Марыяны ад імя ўсіх віцебскіх яе прыхільнікаў.

Віцебск чакае Марыяну.

Усяго добрага, з павагай да Вас Сечанок Іван. Мне 36 гадоў».

Ад рэдакцыі. У Марыяну закахаліся не толькі ў Віцебску. Як сведчыць рэдакцыйная пошта, многія нашы чытачы, прычым з розных куткоў рэспублікі, даўно і надзейна аддалі свае сімпатыі мексіканскай кіна- і тэлезорцы. Хто-ніхто ўхітраецца нават глядзець адну і тую ж серыю двойчы: раніцай і вечарам. Што зробіш: адным падабаюцца кінабаевікі ці кінакамедыі 30-х гадоў, другім — бясконцыя слёзы багатых. Улічыўшы гэта, рэдакцыя напярэдадні прыезду Веранікі Кастра ў Маскву звязалася са сваімі ўласнымі карэспандэнтамі ў былой сталіцы былога Саюза і папрасіла іх не ўпусціць ніводнай падрабязнасці будучай падзеі. Чытайце пра гэта ў адным з бліжэйшых нумароў «Звязды»!

ПА ЧУТКАХ І НА СПРАВЕ

ФЕРАЦЫН — НЕ «ПАНАЦЭЯ»

2 верасня «Комсомольская правда» паведаміла, што на Курскім камбінаце лекавых сродкаў спынена лінія па вытворчасці ферацыну. Са спасылкай на Інстытут біяфізікі Расійскай акадэміі навук сцвярджалася, што гэты прэпарат выводзіць з дзіцячага арганізма да 80 працэнтаў цэзію. Тым не менш ад яго адмовіліся спажыўцы Расіі, Украіны і Беларусі. Дзіўна, ці не так?

За тлумачэннямі наш карэспандэнт звярнуўся ў Беларускае рэспубліканскае аб'яднанне «Фармацыя». Галоўны спецыяліст А. Фадзеева была, што называецца, «у курсе»:

— Мы атрымалі ў свой час 100 кілаграмаў ферацыну, і адразу ж частку адправілі на даследаванне ў інстытут радыяцыйнай медыцыны. Высветлілася, што гэты лекавы сродак не аказвае істотнага ўплыву на ўтрыманне цэзію ў арганізме. Як у дзяцей, так і ў дарослых. Затое сам з'яўляецца высокатаксічным. Яго прымяненне магло быць апраўданым у першыя дні чарнобыльскай катастрофы, калі ішло масіраванае атручэнне радыенуклідамі і ўсе сродкі былі прыгоднымі. Зараз патрэбна нешта больш бяспечнае.

У. БЯРЭЗІН.

РАСПАРАДЖЭННЕ Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Персанальную адказнасць за забеспячэнне будаўніцтва ўказаных вёсак ва ўстаноўленыя тэрміны ўскласці на прэзідэнта карпарацыі «Белбуд» Навіцкага Н. В., старшыню праўлення Белсельбуда Чуру Л. М., кіраўнікоў субпадрадных арганізацый.

3. **Мінфіну** забяспечыць у 1992 годзе выдзяленне з рэспубліканскага бюджэту Магілёўскаму аблвыканкому мэтавым прызначэннем асігнаванняў у памеры да 140 млн. рублёў на будаўніцтва і добраўпарадкаванне вёсак Калюга і Сельцы.

Магілёўскаму аблвыканкому:

пералічыць у выглядзе авансу карпарацыі «Белбуд» і Белсельбуду па 30 млн. рублёў на набыццё матэрыялаў і канструкцый для аднаўлення гэтых вёсак;

распрацаваць неабходную праектна-каштарысную дакументацыю ў тэрміны, якія забяспечылі б своечасовае будаўніцтва ўказаных вёсак.

4. Распаўсюдзіць на аб'яднанні, арганізацыі і прадпрыемствы, занятыя ў 1992 годзе выкананнем работ у адпаведнасці з гэтым распараджэннем, дзеянне пунктаў 17 і 18 пастановы Савета Міністраў БССР ад 19 студзеня 1990 г. № 20.

Старшыня Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. КЕБІЧ.

1 верасня 1992 г. г. Мінск.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

РАДЫЁ «СВАБОДА»

* Дэпутаты, якія дабіваюцца адстаўкі Р. Хасбулатава, абвінавачваюць яго ў тым, што ён пераўтварае дэпутатаў у чыноўнікаў, надзвычай хутка расце апарат Вярхоўнага Савета, супрацоўнікамі якога становяцца былыя работнікі партыйных камітэтаў. Абвінавачваюць Хасбулатава і ў перавышэнні сваіх паўнамоцтваў, процідзеянні ходу рэформ.

*** Пастанова ўрада Расіі аб рэгуляванні цэн на паліва падрыхтавана ўжо і ў бліжэйшыя дні будзе падпісана.**

* Прэм'ер-міністр Ізраіля Рабін лічыць, што ён здолее падпісаць мірныя дагаворы з суседнімі арабскімі краінамі да канца гэтага года.

*** Урад Афганістана аддаў загад аб вывадзе ўзброеных атрадаў маджахедаў з Кабула з мэтай стабілізацыі абстаноўкі ў горадзе. Вярнуцца туды могуць толькі людзі без зброі. Застацца ў Кабуле дазволена па 200 маджахедаў ад кожнай групоўкі. Гэтай зімой тысячы афганцаў апынуцца на мяжы галоднай смерці, калі ім не будзе аказана масіраваная гуманітарная дапамога.**

* Каля 80 працэнтаў сумесных прадпрыемстваў Расіі працуюць пад кантролем КДБ.

*** Урад Украіны лічыць забастоўку транспартнікаў незаконнай, бо заканадаўствам забастоўкі на транспарце забаронены. Таму арганізатары забастоўкі будуць прыцягнуты да адказнасці.**

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

* Віцэ-прэзідэнт Ірака абвінаваціў ЗША ў тым, што яны выкарыстоўваюць Савет Бяспекі ААН у якасці зброі супраць Ірака.

*** Кітай рашуча папярэдзіў ЗША, што продаж навейшых баявых самалётаў Тайваню можа прывесці да сур'ёзных вынікаў. ЗША мяркуе прадаць 150 знішчальнікаў- бамбардзіроўшчыкаў F-15. Буш заявіў, што гэтыя самалёты дазволяць захаваць стабільнасць у рэгіёне, які з'яўляецца вельмі важным для ЗША. Гэта здзелка ацэньваецца ў 6 млрд. долараў і дазволіць захаваць тысячы працоўных месц на амерыканскіх заводах.**

* Прадстаўнікі яўрэйскіх абшчын ЗША звярнуліся да Буша з просьбай не прадаваць баявыя самалёты Саудаўскай Аравіі. Гэта можа дрэнна адбіцца на ваенным балансе блізкаўсходняга рэгіёна.

*** Кітай адхіліў пратэст ЗША з нагоды арышту кітайскага праваахоўніка Шэнь Тоня і высылкай з краіны амерыканца Тэрэла.**

* Дзяржэпартамент ЗША выказаў заклапочанасць у сувязі з ростам неанацысцкіх арганізацый у Германіі за апошнія гады.

«БІ-БІ-СІ»

*** Краіны НАТО прыйшлі да згоды ў пытанні прадастаўлення войск для аховы калон аўтамабіляў з гуманітарнай дапамогай для Босніі і Герцагавіны.**

* Кіраўніцтва Малдовы зрабіла рэзкі паварот у сваёй палітыцы. Аднак сепаратысты Прыднястроўя не хочуць ісці насустрач, бо знаходзяцца ў лепшым эканамічным становішчы.

*** Цяперашні курс рубля адносна долара нерэалістычны, ён значна заніжаны, заявіў кіраўнік Цэнтральнага банка Расіі Герашчанка. Паводле яго слоў, рубель павінен быць больш моцным — прыкладна 15—27 рублёў за долар.**

* Працягваюцца гарачыя спрэчкі аб будучым лёсе карпарацыі Бі-бі-сі. Яе абвінавачваюць у залішняй камерцыялізацыі, слабым служэнні інтарэсам грамадскасці.

*** Лонданская «Таймс» адзначае, што краіны арабскага свету і Іран усё часцей гавораць аб пачатку свяшчэннай вайны, джыхадзе, супраць сербаў, якія знішчаюць мусульман у былой Югаславіі. Такія настроі падаграюцца, на думку «Таймс», яшчэ і тым, што арабы пераканаым: Захад не хоча сур'ёзна ўплываць на канфлікт, гэта значыць, пачаць адпраўку ў Боснію буйных ваенных сіл.**

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

7 верасня, ПАНЯДЗЕЛАК

Беларускае тэлебачанне

16.30. Навіны.
16.35. Геаграфія Беларусі. 9 клас.
17.00. «Раскажыце казку, доктар». Фільмы 1—3-ці, «Вялікі Ух», «Бабуля, навучы». Мультфільмы.
18.00. Навукова - папулярны фільм «Вогненныя пацеркі».
18.30. Канверсія на вытворчасці. Гомельскае вытворчае аб'яднанне «Карал».
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. Творчае аб'яднанне МЭТА. Культура.
20.25. «Вавака». Кінанарыс.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Анонс перадачы «Выйсце з крызісу ёсць».
21.30. «Час спыняецца». Маст. фільм (Венгрыя).
23.05. Спартыўны тэлекур'ер.
23.25. «Бізнесклуб «Партнёр»... прапануе дабрачынны тэлеаўкцыён.
23.30. НІКа.
23.45. Паўфінальны матч па амерыканскаму футболу. «Мінскія зубры» — «Данецкія скіфы».

Канал «Астанкіна»

17.00. Навіны.
17.25. Міждзяржаўны тэлеканал «Астанкіна» прадстаўляе.
17.55. Футбольны агляд.
18.20. НЭП.
18.45. Фільм-спектакль «Падпальшчык».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Працяг фільма-спектакля «Падпальшчык».
21.10. Бамонд.
21.25. «Каталог Федэрыка». Праграма аб ролі «асобы» ў кінематографе.
21.45. Аднак.
22.00 ТБ—галерэя.
22.30. «Сітуацыя»: «Белы лебедзь».
23.00. Навіны.
23.25. «Душа мая». Дак. фільм.

Канал «Расія»

10.20. «Рэзідэнт Рыхард Зорге». 1-я і 2-я серыі.
11.45. Вольны час «Птушкі побач з намі».
12.00. «Гэй, на лінкоры!» Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Трэці анёл.
15.30. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
16.30. Там-там навіны.
16.45. «Кожны выбірае для сябе...»
17.30. Кіпрас Мажэйка. «Рэпартажы з НАТО».
18.00. «Давайце разбяромся».
18.15. Наш сад.
18.45. Крымінальныя паведамленні.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Жанчына дня». Маст. фільм.
20.55. Без рэтушы.
22.00. Весткі.
22.20. «Шматкроп'е над «і». Перадача 1-я.
22.50. «Зоркі Амерыкі». Выпуск 5-ы.
23.20. Рок-кафэ.

8 верасня, АЎТОРАК

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Расказ пра агаты». Кінанарыс.
9.00. Геаграфія Беларусі. 9 клас.
9.25. «Час спыняецца». Маст. фільм (Венгрыя).
16.30. Навіны.
16.35. Беларуская літаратура. 11 клас.
17.10. «Прыгоды Чыпа», «Ласяня», «Паўночная казка», «Дом для леапарда». Мультфільмы.
18.00. Дак. фільмы «Мікалай Грыцюк... Мастак, непатрэбны народу...» «З чаго сарока кашу варыла».
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Нацыянальная валюта, яе канверсуемасць і беларускія ваўчэры. Прымае ўдзел старшыня Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь С. А. Багданкевіч. Прамая лінія.
20.10. Геракл. Культурызм — спорт для ўсіх.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25 Тэлебіржа.
21.35. Маст. фільм «Усмышка» (ЗША).
23.00. Бізнесклуб «Партнёр»... прапануе дабрачынны тэлеаўкцыён.
23.05. НІКа.
23.20. Бізнесклуб «Партнёр». Выйсце з крызісу ёсць. Роздум спецыялістаў навукова-эканамічнага цэнтра «Экон». Перадача 1-я.

Канал «Астанкіна»

8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. «Падпальшчык». Фільм-спектакль.
10.35. Футбольны агляд.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Вяртанне Будулая». Маст. фільм. 1-я серыя.
12.40. «Сем старых і адна дзяўчына». Маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Дзелавы веснік.
14.40. Блакнот.
14.45. І. С. Бах. «Брандэнбургскі канцэрт».
15.00. Уолт Дысней прадстаўляе...
15.50. Праграма тэлебачання Японіі. «Спаборніцтвы робатаў».
17.00. Навіны.
17.25. «Астанкіна» прадстаўляе праграму «Залатыя россыпы» (Беларусь).
17.50. Фермата.
18.15. «Багатыя таксама плачуць».
19.00. «Тэма».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Хемінгуэй». 3-я серыя.
22.20. «Тайна ядзернай зброі». Перадача 1-я.
23.00. Навіны.
23.25. Аўтаралі «Парыж—Масква—Пекін».
23.55. «Сем старых і адна дзяўчына». Маст. фільм.

Канал «Расія»

11.05. «Смерць цудоўных казуль». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.30. «Бадабокі». Праграма для дашкольнікаў (Францыя).
15.50. Мульці-пульці.
16.00. Студыя «Рост». «Кенгуру».
16.30. Там-там навіны.
16.45. Сігнал.
17.00. Залаты Астап.
17.20. В. Верасаеў. «Нявыдуманыя гісторыі».
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. На палітычным Алімпе. А. Сабчак.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара».
20.20. Дарогі Пушкіна. «Болдзінская восень».
21.00. Іванаўскія баціны і суздальскія керамікі.
21.25. Прыхватызацыя па-ціхвінску.
21.45. М. Цвятаева ў Парыжы.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.40. «Капелія». Прэм'ера балета.

9 верасня, СЕРАДА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Аўтапартрэт з кветкамі». Кінанарыс.
9.00. Беларуская літаратура. 11 клас.
9.35. Творчае аб'яднанне МЭТА. Культура.
16.30. Навіны.
16.35. У. Машкоў. «Апошнія дні матрыярхату». Тэлеспектакль.
18.00. Дак. фільмы «Гімназісты», «Жывапісу майстар у сваёй галіне».
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Будучыя афіцэры: «Прысягаем Беларусі!» Мінск, плошча Незалежнасці, 6 верасня.
19.55. «Песня жытнёвага поля». Кінанарыс.
20.10. «Я ад вас далёка...» Памяці Янкі Купалы.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. «Двое і адна». Маст. фільм.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Па дарозе з воблакамі». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. Новае пакаленне выбірае.
10.40. А. Хачатуран. Сюіта з музыкі да драмы М. Лермантава «Маскарад».
11.00 Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Вяртанне Будулая». Тэлевізійны чатырохсерыйны маст. фільм. 2-я серыя.
12.40. «Дзень добры, доктар!» Тэлевізійны маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.05. На III Міжнародным фестывалі тэлепраграм для дзяцей і юнацтва.
16.15. Касмічны марафон.
17.00. Навіны.
17.20. Дак. фільм «Крыж айца Аляксандра».
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.45. «Вялікая прагулка». 60 мінут у свеце тэлебачання.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. Маст. фільм «Хемінгуэй». 4-я серыя.
22.20. «Тайна ядзернай зброі». Перадача 2-я.
23.00. Навіны.

Канал «Расія»

10.20. С. Какоўкін. «Ідзі да мяне». Тэлеспектакль.
11.35. Праграма «Ключ».
11.50. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Казырная дама.
15.30. Іграе гітарыст Анатоль Болатаў.
16.00. Хрысціянская праграма. «Нагорная пропаведзь. Блажэнны гнаныя...»
16.30. Там-там навіны.
16.45. Далёкі Усход.
17.30. М-трэст.
17.45. Давайце разбяромся.
18.00. Рускія песні і рамансы.
18.25. «Аляксандр Мень: хроніка нераскрытага забойства».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара».
20.20. «Ралі Монтэ-Карла». Чэмпіянат свету па аўтаралі.
20.50. «У дзень, незабыўны для Расіі...» Праграма, прысвечаная 180-годдзю Барадзінскай бітвы.
22.00. Весткі.
22.20. «Шматкроп'е над «і». Перадача 2-я.
22.50. Тэма з варыяцыямі. Канцэрт духоўнай рок-музыкі.

10 верасня, ЧАЦВЕР

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Двое і адна». Маст. фільм.
10.10. Жані. Аб дабрачыннай дзейнасці на Беларусі французскай настаўніцы Жані Арнегі.
16.30. Навіны.
16.35. Беларуская літаратура. 10 клас.
17.15. «Пра кацяня Жэню і правілы руху», «Сапраўдныя сябры», «Уладары маланак», «Падарунак для слана». Мультфільмы.
18.00. Дак. фільм «Заложнікі».
18.30. Зачытайце маё пісьмо...
18.35. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.05. Абласныя навіны (Гродна).
19.15. Міжнацыянальная хакейная ліга. «Дынама» (Мінск) — СКА (Санкт-Пецярбург). У перапынку (19.55) — Тыдзень беларускага ўрада.
20.50. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок» прадстаўляе...
23.30. Бізнесклуб «Партнёр» прапануе... дабрачынны тэлеаўкцыён.
23.35. НІКа.
23.50. Бізнесклуб «Партнёр». Перадача 3-я.

Канал «Астанкіна»

5.30. Раніца.
7.50. «Суседзі». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. Касмічны марафон.
10.30. Відавочнае—неверагоднае.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Вяртанне Будулая». Маст. фільм. 3-я серыя.
12.25. «Дзень без чысла». Маст. фільм.
12.55. «Лятучая мыш». Маст. фільм. 1-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.05. На III Міжнародным фестывалі тэлепраграм для дзяцей і юнацтва.
16.15. Наш музычны клуб.
17.00. Навіны.
17.25. «Дзяўчынка і клоун». Мультфільм.
17.35. ...Да 16 і старэйшым.
18.15. «Багатыя таксама плачуць».
19.00. «Партрэт на фоне». Грузія. Жнівень—верасень.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40 «Еўропа плюс... і плюс... і плюс...»
21.50. Хакей. Кубак лігі. «Дынама» (Масква) — ЦСКА.
23.00. Навіны.
23.25. Праграма тэлебачання Японіі. «Свята аголеных».
0.10. «Лятучая мыш». Маст. фільм.

Канал «Расія»

11.50. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Расія—Японія: шляхі супрацоўніцтва.
15.30. Пілігрым.
16.30. Там-там навіны.
16.45. Маленькія музычныя вечары. «Успамінаючы Вярцінскага».
17.15. Панарама прыватызацыі.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Крымінальныя весткі.
19.45. Вялікая нарада.
20.05. «Санта-Барбара».
21.00. На палітычным Алімпе. Урокі Р. Яўлінскага і В. Нямцова.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. На палітычным Алімпе. Працяг.

Адпачываем камфортна

На такой зручнай прыгожай падстаўцы можна размясціць шклянкі з піўвом, вазы з пячэннем, кнігі, кошык з рукадзеллем, каб яны былі ў вас пад рукой, калі вы седзіце каля тэлевізара, адпачываеце на балконе ці ў палісадніку.

Падстаўку, калі яна не патрэбна, лёгка скласці і схаваць. Зрабіць яе можна з сасновых дошак, рэек і брускоў. Каб падстаўка лёгка рассоўвалася і складалася, шрубы ў петлях і апорных рэйках не зацягвайце да канца.

Каб яе вырабіць, патрэбна 2 рэйкі 1,5×3,0×90 см для вертыкальных нясучых апор; 2 рэйкі 1,5×3,0×34 см для гарызантальных апор («ножак»); 2 рэйкі 0,9×1,6×60 см; яшчэ дзве 0,9×1,6×50 см; 4 дошкі размерам 22×22×1,6 см для палічак; 3 круглыя палкі дыяметрам 1,6 см×30 см (букавыя); 8 шрубаў з круглай галоўкай і шайбы для злучэння з апорнымі рэйкамі; 24 шрубы з плоскімі галоўкамі 4×15 мм для прымацоўвання петляў.

Злучэнне паміж вертыкальнымі нясучымі рэйкамі і гарызантальнымі апорамі — у «паз» ці на «палец». Выраз у гарызантальных рэйках робіцца глыбінёй 2,5 см. Для гэтага спачатку прасвідроўваецца шэраг адтулін дыяметрам 8 мм, якія потым з дапамогай стамескі злучаюцца ў прамавугольны жолаб размерам 8 мм×3 см і глыбінёй 2,5 см. А краі вертыкальных рэек з дапамогай напільніка афармляюцца ў выглядзе выступаў тых жа размераў.

Чатыры круглыя палкі замацоўваюцца клеем у глухіх адтулінах (глыбінёй 12 мм) вертыкальных нясучых рэек.

Усе краі паліц шліфуюць наждачнай паперай. Гняздо для петляў афармляюць так, каб забяспечыць свабоднае паварочванне палічак. І нарэшце, усе дэталі падстаўкі пакрываюць лакам ці фарбуюць.

553

СВАЕ КОЛЫ

Буксір гібкі, але цвёрды

Буксіроўка на гібкім счапленні—з дапамогай троса ці вяроўкі — гэта пакута для вадзіцеляў абедзвюх машын. Да таго ж яна даволі небяспечная на перасечанай узгорыстай мясцовасці, а на горных дарогах увогуле забаронена. Аднак непрыемнасці здараюцца ўсюды, і практычна кожнаму аўтааматару даводзілася выступаць і ў ролі буксіроўшчыка, і ў якасці буксіруемага. І напэўна ў абодвух выпадках даводзілася выкарыстоўваць гібкае счапленне—бо доўгі цвёрды буксір захоўваць у легкавіку проста немагчыма. Але калі вы змайструеце сабе такі буксір, які прапануецца да вашай увагі, то не будзеце ведаць ніякіх праблем.

Яго асновай з'яўляецца трос з двума наканечнікамі, на які нанізана гірлянда ролікаў (утулак) і нацяжное прыстасаванне. Апошняе ўяўляе сабой дзве разьбовыя ўтулкі (адна з вонкавай разьбой, другая — з унутранай), што ўкручваецца адна ў адну. Калі разьбовыя ўтулкі сашрубаваныя да канца, буксір мала адрозніваецца ад звычайнага троса — яго можна згарнуць у кальцо і кінуць у багажнік. Але калі пачаць выкручваць адну разьбовую ўтулку з другой — гібкая гірлянда ўтулак ператвараецца ў трывалую трубку, якая мала чым адрозніваецца ад стандартнага цвёрдага буксіра. Спадзяёмся, што гэтае прыстасаванне зацікавіць і аўтаамматараў, і прафесіянальных вадзіцеляў.

НАКАНЕЧНІК
ТРОС
УТУЛКІ
КАЛАЎРОЦІКІ НАЦЯЖНОГА ПРЫСТАСАВАННЯ

554

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

БЕЗ МАСЛА НЕ КЛЮЮ

Смакавыя дабаўкі

Для лоўлі карася ў сажалках і азёрах часта выкарыстоўваюцца раслінныя насадкі (цеста, хлеб, манка, геркулес і інш.), але іншы раз, як ні мяняеш насадку, рыба бярэцца вяла. Ёсць некалькі спосабаў актывізацыі паклёўкі шляхам выкарыстання духмяных рэчываў. Традыцыйнымі сталі дабаўкі ваніліну, сланечнікавага і анісавага алею.

Але ёсць і іншыя, самыя нечаканыя. Да такіх належыць часнок. Адзін зубок часнаку размінаюць у насадцы. Але ўсё залежыць ад вадаёму і ўмоў жыцця рыб. Былі выпадкі, калі прымянялася газа, пасля чаго лоўля станавілася больш актыўнай.

Апошні час, на падлёднай лоўлі сталі папулярнымі мармышкі тыпу «чорцік» і «каза». Калі рыба бярэцца слаба, падсаджваюць матыля, а калі добра, ловяць і на пустую мармышку. Лепшым варыянтам лічыцца насаджваць лічынку лапуховай молі. Яна даўжэй трымаецца і мае спецыфічны пах. На такую насадку з поспехам ловяць ляшча, плотку, акуня.

Прынаджванне

Яго робяць на працягу некалькіх дзён, апускаючы ў намечаным для вуджэння месцы корм. Апускаюць у адзін і той жа час, прывучаючы рыбу з'яўляцца ў «сталовую» да пэўнай гадзіны. Пажадана такіх месц мець два-тры, і лоўлю на іх чаргаваць.

Корм павінен быць свежы, колькасць яго ўмераная, а якасць ніжэй за якасць прынады на кручку. Звычайна корм складаецца з запаранага вотруб'я, зваранай бульбы, пасечаных чарвякоў, дробнага апарышу, рэшткаў ежы, з дабаўленнем падсмажаных і размолатых семак сланечніку, зярнят канапель, кафейнага парашку тыпу «Колас».

У ціхаводдзе корм проста раскідваюць у пункце лоўлі, на цячэнні апускаюць у сятчастым мяшэчку ці ў шарах, зલепленых з гліны, пяску і корму. Цячэнне размывае корм, і па духмяным цурку да месца лоўлі будзе падыходзіць розная рыба.

У час вуджэння корм падкідваюць перыядычна і пакрысе — па меры аслаблення паклёўкі ці пераходзяць на іншае прынаджанае месца.

555

ЦАЦКІ СВАІМІ РУКАМІ

Забаўныя хадулі

У дзяцінстве нашых дзядуль і бабуль хадулі былі, безумоўна, адной з самых цікавых гульняў. Незаслужана забытыя, яны і сёння могуць прынесці нямала радасці дзецям на адпачынку. Навучыўшыся імі карыстацца, можна арганізоўваць спаборніцтвы па скараснай хадзьбе, бегу з перашкодамі, пераносу цяжару.

Для вырабу хадуляў патрэбны два бруске з квадратным сячэннем даўжынёй 1 м і бакавінай 5 см. Краі ў брускоў трэба загадзя састругаць, каб яны былі закругленыя. Для малышоў прыступку (мацаванне на мал.) прымацоўваюць на вышыні 20 см ад зямлі, для старэйшых дзяцей — да 50 см.

556

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

11 верасня, ПЯТНІЦА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Каму сняцца коні...» Кінанарыс.
9.00. Беларуская літаратура. 10 клас.
9.40. Маст. фільм «Музычная гісторыя».
16.30. Навіны.
16.35. «Пабочным асобам уваход дазволены». Маст. фільм.
17.50. «Знарок». Мультфільм.
18.00. Дак. фільм «Дарога».
18.25. Футбол. «Дынама» (Мінск) — «Трактар» (Бабруйск). У перапынку (19.10)—Абласныя навіны (Магілёў).
20.20. Вершы Б. Пастарнака ў перакладах беларускіх паэтаў.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. Маст. фільм «Музычная гісторыя».
23.00. Бізнесклуб «Партнёр» прапануе... дабрачынны тэлеаўкцыён.
23.05. НІКа.
23.20. Футбол-92. Вынікі тура.
23.35. Футбол. «Ведрыч» (Рэчыца) — КІМ (Віцебск).

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Бабульчын парасон». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
9.50. «Аліса ў краіне цудаў». Мультфільм.
10.20. Наш музычны клуб.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Вяртанне Будулая». Маст. фільм. 4-я серыя.
12.25. «Сям'я». Кароткаметражны фільм.
12.50. «Лятучая мыш». Маст. фільм. 2-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Брыдж.
14.50. Бізнес-клас.
15.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.05. На III Міжнародным фестывалі тэлепраграм для дзяцей і юнацтва.
16.20. Цэнтр.
17.00. Навіны.
17.25. Максіма.
17.55. Чалавек і закон.
18.25. Фільм для дзяцей «Прыгоды чорнага Прыгажуна». 9-я серыя.
18.50. Поле цудаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Амерыканскі маст. фільм «Ніколі не кажы «ніколі».
23.00. Навіны.
23.20. Музагляд.
0.00. «Адпачывай!»

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Студыя «Нотабене».
8.35. Майстры. «Усмешка Самойлава».
9.30. Адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісу.
10.20. М-трэст.
10.35. Экзотыка.
11.35. Вольны час. «ТБ-атэльє».
11.50. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Спявае Валерый Агафонаў.
15.45. Паралельныя сусветы.
16.30. Там-там навіны.
16.45. Панове-таварышы.
17.00. Уолт Дысней па пятніцах. «Мастацтва Уолта Дыснея».
19.00. Весткі.
18.20. Свята кожны дзень.
19.30. Вуснамі дзіцяці.
20.00. У свеце аўта- і мотаспорту.
20.30. Крымінальныя паведамленні.
20.40. Тэатральны раз'езд. Наталля Макарава і Раман Вікцюк.
22.00. Весткі.
22.20. Давайце разбяромся.
22.30. «Шматкроп'е над «і». Перадача 3-я.
23.00. «Інтэрвенцыя». Маст. фільм.

12 верасня, СУБОТА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Маст. фільм «XX стагоддзе пачынаецца». 1-я серыя.
10.00. Паказвае Гомель. Інфармацыйна-публіцыстычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Дак. фільм «На сямі ўзгорках» (Смаленск).
11.45. Кікбоксінг. Міжнародны турнір у Маскве.
12.15. М. Булгакаў. «Звар'яцелы Журдэн». Спектакль Дзяржаўнага тэатра імя В. Камісаржэўскай. 1-я дзея.
13.15. «Сігма-92». Фестываль бальных танцаў.
14.15. «Паходня і балерына». Мультфільм.
14.25. М. Булгакаў «Звар'яцелы Журдэн». 2-я дзея.
15.20. Ало! Ёсць пытанне. Аб забеспячэнні насельніцтва лекамі расказвае Генеральны дырэктар ВА «Белфармацыя» В. П. Гаранькоў. Прамая лінія.
16.20. Песню бярыце з сабою. 1-е аддзяленне.
17.35. Процістаянне. Маральна-прававая праграма.
18.20. Песню бярыце з сабою. 2-е аддзяленне.
19.35. Адраджэнне. «Пад знакам Пагоні», «Вянок цярновы васільковы», «Часцінка».
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. «Сінема» прадстаўляе маст. фільм «Yesterday» («Учора») (Польшча).
23.05. Бізнесклуб «Партнёр» прапануе... дабрачынны тэлеаўкцыён.
23.10. НІКа.

Канал «Астанкіна»

6.00. Навіны.
6.20. Ранішняя гімнастыка.
6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Спорт-шанц.
8.00. Як дабіцца поспеху.
8.15. «Марафон-15» — малышам.
8.40. Бумеранг.
9.10. Радыё «Труба».
9.40. Медыцына для цябе.
10.20. «Брава».
11.20. Экалагічная хроніка.
11.40. Праграма тэлебачання Японіі. «Цела чалавека: нараджэнне новага жыцця».
12.35. На III Міжнародным фестывалі тэлепраграм для дзяцей і юнацтва.
12.55. «Другая рэчаіснасць». Фільм 2-гі «Астравы».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Маст. фільм «Кубанскія казакі».
16.40. «Чырвоны квадрат».
17.20. У свеце жывёл.
18.00. «Яноты». Мультфільм (Канада). 4-я серыя.
18.25. «Атэль «Ля загінуўшага альпініста». Маст. фільм.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Брэйн-рынг.
21.40. «Гэты танец агнявы».
22.35. Аўтаралі «Парыж—Масква—Пекін».
23.00. Навіны.
23.20. «Не дапеўшы куплета». Памяці Ігара Талькова.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Дарога да храма. «У імя ўваскрэсення».
8.00. Свет спорту вачамі фірмы «Жылет».
8.30. Праграма «03».
9.00. Адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісу.
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
11.15. «Як жыць будзем?»
12.00. Пілігрым.
12.45. «Паўднёвыя Курылы. У чым праблема?» Вядучы — У. Цветаў.
13.00. Весткі.
13.25. «Выкраданне чарадзея». Маст. фільм.
15.05. «Бурда модэн» прапануе...
15.35. «Праўда і міфы пра вадародную бомбу».
16.35. Вінілавыя джунглі.
17.05. Парламенцкі веснік.
17.20. «У пошуках жанру». Леанід Філатаў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Маскі-шоу.
20.00. «Ханусен». Маст. фільм (Венгрыя—ФРГ).
22.00. Весткі.
22.20. Канцэрт аркестра «Токіо Ска Парадайз» (Японія).
23.05. Адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісу.

13 верасня, НЯДЗЕЛЯ

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Маст. фільм «XX стагоддзе пачынаецца». 2-я серыя.
10.00. «Цёплыя камяні восені». Кінанарыс.
10.15. Урокі здароўя. Загартоўка і аздараўленне прыроднымі фактарамі.
10.45. Вас выклікае Спартландыя.
11.50. Асілак. Прамая лінія.
12.40. «Маладосць мая незабыўная...» Расказвае З. Браварская.
13.30. «Паляванне на адзінарога». Маст. фільм з субцітрамі.
14.45. «Мая душа, як ястраб дзікі...» Па аповесці П. Ламана «Купалінка».
15.45. Пра шахматы і шахматыстаў. Вядучая — міжнародны гросмайстар К. А. Зварыкіна.
16.15. «Пілілок». «Дамок для ўсіх». Мультфільмы.
16.40. Трэці тайм.
17.25. «Еднасць пачуццяў». Дабрачынны вечар «Жывапіс і музыка» ў Дзяржаўным мастацкім музеі Беларусі.
18.25. Запрашаем на вячоркі. Фальклорны калектыў «Крынічка» вёскі Трабы Іўеўскага раёна.
19.25. З панядзелка... Як уберагчыся ад жыццёвых стрэсаў.
20.00. Панарама.
20.25. Кароткаметражны фільм «Пёс Барбос і незвычайны «Крос».
20.40. Калыханка.
21.00. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Каруначніца» (Францыя).
22.35. Вечарынка аўтарскай песні.
22.30. Бізнес-клуб «Партнёр» прапануе... дабрачынны тэлеаўкцыён.

Канал «Астанкіна»

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Тыраж «Спортлато».
7.15. «Аранжавае горлачка». Мультфільм.
7.35. Канцэрт фальклорных калектываў Балгарыі.
8.05. Мультфільм «Прыгоды сям'і Глэдл» (Францыя).
8.35. «Яблыкі на снезе». (Японія).
9.05. Магчыма ўсё.
9.35. Ранішняя зорка.
10.25. Гэта вы можаце.
11.05. Сустрэча ў Канцэртнай студыі Астанкіна з пісьменнікам Э. Лімонавым.
12.05. «Марафон-15».
13.00. «Метамарфозы жывапісу». 5-я і 6-я серыі. «Тэхніка і форма».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Дыялог у прамым эфіры.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. Панарама.
16.30. Тэлелоцыя.
16.45. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. «Цунамі». Вядучы — М. Задорнаў.
19.00. Навіны кіно.
19.35. Маст. фільм «Хлопчыкі».
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны ўік-энд.
22.00. Манро і Мадонна.
23.00. Навіны.
23.25. Відэадром.
23.55. «Мюнхгаўзен-клуб». Забаўляльная праграма.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Крыніцы.
8.00. Хочаце, верце...
8.30. Адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісу.
10.00. «Прыгода ў каралеўстве». Мультфільм. 3-я серыя.
10.25. Аты-баты...
10.55. «Урокі космасу».
11.55. Расійская Энцыклапедыя. «З таго свету».
13.00. Весткі.
13.20. Мультфільм «Дараэмон» (Японія). 1-я і 2-я серыі.
13.55. Рускія песні і рамансы.
14.40. Л. Панцялееў. «Верую».
15.45. Аўтагонкі. Гран-пры «Формула-1». Трансляцыя з Італіі.
18.15. Конкурс бальных танцаў. Лацінаамерыканская праграма.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Спартыўная праграма.
19.55. Клуб «Жоўтая падводная лодка».
20.25. «Ночы Дэкамерона». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.30. Начны акцёрскі клуб.

ГАРБАЧОЎ, МАГЧЫМА, ВЕРНЕЦЦА ДА ЎЛАДЫ.

А ПРЭЗІДЭНТАМ ЗША Ў 1996 ГОДЗЕ СТАНЕ КАРАЛІНА КЕНЭДЗІ

«Праўда павінна была рана ці позна адкрыцца, — заявіў у сваёй сенсацыйнай заяве французскі антраполаг і лінгвіст прафесар Феліке Баньеан. — Грамадскасць мае права на ісціну. Пасля шматгадовага роздуму я зрабіў вывад, што трэба паведаміць свету жыццёва важную інфармацыю. Ніхто не мае права ўтойваць праўду».

У 1947 годзе на беразе Мёртвага мора былі знойдзены старажытныя манускрыпты. Шэсць буйных вучоных пад кантролем Ватыкана пачалі іх даследаванне. Усе яны былі запрошаны да работы з умовай захавання тайны. І вось адзін з вучоных загаварыў. Прэс-канферэнцыя французскага лінгвіста выклікала супярэчлівыя публікацыі і каментарыі. Афіцыяльныя прадстаўнікі Ватыкана адмаўляюцца каменціраваць заяву Ф. Баньеана.

Сам аўтар сенсацыі не хоча называць прозвішчаў астатніх вучоных, якія працавалі разам з ім над манускрыптамі. Але ў сваёй нашумеўшай прэс-канферэнцыі ён заявіў: «Я чалавек веруючы. І не бачу прычыны для панікі. Праўда заўсёды лепш, чым чуткі, і я зрабіў усё, што быў павінен зрабіць. Усё астатняе — у руках Бога».

Дык што ж, паводле слоў Фелікса Баньеана, было ў старажытных манускрыптах, пакінутых на Зямлі 2.500 гадоў назад?

Паспрабую перадаць іх змест у кароткай форме. 2.500 гадоў назад нашу планету наведаў касмічны карабель. Яго насельнікі, а гаворачы па-сучаснаму — каманда — прадказалі асноўныя падзеі на Зямлі на трыццаць стагоддзяў наперад.

Манускрыпты сцвярджаюць, што шчаслівая эпоха для зямлян настане ў 2025 годзе ад нараджэння Хрыстова.

Ісус Хрыстос народзіцца яшчэ раз у 1994 годзе. Канец свету ў традыцыйным разуменні надыдзе ў 11991 годзе.

Як выглядаў Бог? Ён меў пранікліўыя блакітныя вочы, вялікую капу валасоў на галаве і дзевяць стопаў росту.

Вайна іслама з хрысціянствам, якую будзе ўзначальваць Сатана з Персідскага заліва, выкліча шмат крывавых страт, але бітва закончыцца паражэннем іслама ў канцы XX стагоддзя.

Апісанне і канец Антыхрыста XX стагоддзя поўнасцю супадае з вобразам Адольфа Гітлера.

На канец XX стагоддзя прадказана хвароба накшталт СНІДу, аб якой сказана, што праз кроў і сокі кахання людзі пажнуць шматмільённую смерць. Прадказана таксама, што лякарства ад смяротнай хваробы будзе атрымана ад афрыканскай расліны, названай у манускрыптах як «птагас».

Ноеў каўчэг знаходзіцца не на Арараце, а за дзевяць міль на паўднёвы захад ад пірамiды Хеопса.

Распад сусветнай палітычнай улады надыдзе ў 1992 годзе. Лакальныя войны ва Усходняй Еўропе і Азіі на аснове расавых, этнічных і рэлігійных адносін будуць выкліканы інтэрвенцыяй зброі з Захаду, якая ў выніку пакладзе канец супярэчнасцям.

Месія народзіцца ў 1994 годзе і ў 2025 годзе выведзе хрысціянства з упадку, а свет — з хаосу.

Прарок Майсей не быў яўрэем і не быў егіпцянінам. Ён не быў і чалавекам. Майсей прыбыў на Зямлю з Боскай місіяй з іншай планеты. З 2025 года для чалавецтва на Зямлі пачнецца стагоддзе без гаспадарчых крызісаў, памылак і войнаў — ажно да 11991 года, калі надыдзе канец жыцця на Зямлі.

Адкрыццё Амерыкі іспанскім яўрэем адбудзецца ў 1492 годзе. Палёт на Месяц і прызямленне адбудзецца ў 1969 годзе. Імёны касманаўтаў: Наал і Едзен. (Як вядома, Амстронга звалі Нейл, а Алдрына — Эдвін).

У 1996 годзе прэзідэнтам Амерыкі будзе выбрана дачка забітага прэзідэнта гэтай краіны. (З гэтага вынікае, што ім стане Караліна Кенэдзі. — Заўв. А. О.).

Пасля ўсіх катаклізмаў і крызісаў на чале супердзяржавы зноў стане яго былы кіраўнік, вобразу мядзведзя...

Адраджэнне ўсходняй магутнасці павінна надысці ў 1994 годзе.

У 1997 годзе настане распад іншай сусветнай сілы, якая знаходзіцца ў Азіі за высокай сцяной.

***

Увесь гэты тэкст я пераклаў з невялікімі скарачэннямі з польскага штотыднёвіка «Скандале» № 26 за 8 жніўня. Цяжка сказаць, колькі тут праўды і колькі выдумкі. Але я палічыў неабходным давесці да ведама расіян, што ёсць такая публікацыя.

Нават калі ўвесь гэты тэкст — суцэльная містыфікацыя, яна цікавая ўжо таму, што прыдумана таленавіта.

Ну, а раптам гэта ўсё не містыфікацыя?

Аляксандр ОСЬКІН,
перакладчык з польскай.

ТАЙМ-АЎТ

Першы крок—удалы самы

Свой першы міжнародны матч, праўда, пакуль што таварыскі, правяла алімпійская футбольная каманда Беларусі. Першым яе сапернікам была зборная Малдовы. У Кішынёве ў 36-градусную спёку маладыя беларускія футбалісты (нагадваем, што ўзрост ігракоў не павінен перавышаць 23 гадоў) змаглі нанесці паражэнне камандзе гаспадароў — 1:0. Мяч правёў ігрок гродзенскага «Хіміка» Ігар Петрашэвіч. Іван Іванавіч Савосцікаў, галоўны трэнер нашай каманды, гаворачы аб перспектывах беларускай зборнай, сказаў: дрэнны той салдат, які не марыць стаць генералам (чытай: алімпійскім чэмпіёнам). Да стартаў у Атланце яшчэ доўгія чатыры гады, наперадзе — адборачны турнір.

У панядзелак, 14 верасня, на рэспубліканскім стадыёне «Дынама» мы ўпершыню ўбачым і нацыянальную каманду Беларусі. У гэты дзень яна сустрэнецца з «залатой» камандай мінскага «Дынама» ўзору 1982 года. Як і дзесяць гадоў назад, на поле зноў выйдуць Бароўскі, Курненін, Шышкін, Пудышаў, Гурыновіч, Васілеўскі... Ад адных прозвішчаў наплывае настальгія. А саму гульню ўжо загадзя называюць «матчам стагоддзя».

ПЕРШАЯ Ў РЭСПУБЛІЦЫ ЖАНОЧАЯ ГІМНАЗІЯ

Яна адкрылася ў Жодзіна. Конкурсны адбор у ёй быў жорсткі: патрабаваліся веды ў галіне мовы, музыкі, харэаграфіі, псіхалогіі, рукадзелля і, канешне ж, агульнаадукацыйных прадметаў. Гімназісткай стала толькі кожная пятая прэтэндэнтка.

Урачыста і святочна прайшоў у горадзе Дзень ведаў. Удзел у ім прынялі не толькі школьнікі, настаўнікі і бацькі. На свята прыбылі артысты, выдумшчыкі, вясёлыя скамарохі.

Фота Валерыя АЛЯШКЕВІЧА. (БЕЛІНФАРМ).

ТЭЛЕБАЧАННЕ

4 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Кугітанг». Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 9 клас.
9.40. «Простая гісторыя». Маст. фільм.
16.30. Навіны.
16.35. ПІК. Публіцыстычна-інфармацыйны канал для школьнікаў.
17.50. «У старой скрыні». Мультфільм.
18.00. Дак. фільм.
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Палітычны калейдаскоп.
19.35. Дак. фільм.
19.55. Гаспадар. Калі закончана жніво... Расонскі раён.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Бізнесклуб «Партнёр».
21.30. Тэлебіржа.
21.40. «Простая гісторыя». Маст. фільм.
23.05. НІКа.
23.20. «Жыццё з песняй». Сямейны ансамбль Барысенкаў з г. Ашмяны.

Канал «Астанкіна»

8.20. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм.
9.05. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
9.55. «Шэсць з шасці».
10.35. Дак. фільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Цыган». Маст. фільм. 4-я серыя.
12.45. «Падарожжа месье Перышона». Маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Брыдж.
15.05. Блакнот.
15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Канцэрт.
16.20. Цэнтр.
17.00. Навіны.
17.25. П. Чайкоўскі. «Славянскі марш». Выконвае Расійскі нацыянальны сімфанічны аркестр.
17.35. «ТБ-«Нява». Тыдзень І Сусветнага кірмашу «Расійскі фермер».
17.55. Чалавек і закон.
18.25. Фільм—дзецям. «Прыгоды чорнага Прыгажуна». 8-я серыя.
18.50. Поле цудаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Прэм'ера рубрыкі «У клубе дэтэктываў». Маст. фільм «Рэбус» (Італія—Іспанія).
22.05. «ВІД» прадстаўляе: музагляд.
22.50. Аўтаралі «Парыж—Масква—Пекін». У перапынку (23.00) — Навіны.
23.40. «ВІД» прадстаўляе. «Сентыментальны дэсант». Пра музычны фестываль у Фінляндыі.

Канал «Расія»

10.10. «Арс-кансоні». Ансамбль класічнай музыкі.
10.40. «Санта-Барбара». Маст. фільм.
11.30. Адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісу.
12.25. Вольны час. «Тэлебудсэрвіс».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. А. Бітаў і М. Жванецкі пра М. Зошчанку.
16.30. Там-там навіны.
16.45. Фестываль дружбы.
17.30. Ступень рызыкі.
18.00. Белая варона.
18.45. Экран крымінальных паведамленняў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Вуснамі дзіцяці.
20.00. Навіны аўта- і мотаспорту.
20.30. «Смерць прыгожых касуль». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.25. Давайце разбяромся! Што такое прыватызацыйны чэк.
22.35. Вячэрні салон.

5 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Маст. фільм «Сабака Баскервіляў». 1-я серыя.
10.00. Паказвае Гродна. «Гарадніца».
11.00. Тыдзень планеты. Міжнародны агляд.
11.15. Арбіта. На шаўковым шляху. Прадстаўляе тэлебачанне Кіргізіі.
12.15. Творчае аб'яднанне МЭТА. «Згадаем тых, каго шануе памяць...» Язэп Лёсік.
12.35. Фільм—дзецям. «Прынц і жабрак».
13.50. «У згодзе і спрэчках з Мельпаменай». Дырыжор ДАВТа Беларусі А. Анісімаў.
14.35. Творчае аб'яднанне МЭТА. Культура. Праблемы нацыянальнага адраджэння.
15.50. У школу па веды. Да пачатку новага навучальнага года.
16.35. «Адраджэнне». Дак. фільмы кінастудыі «Беларусьфільм». «Дзядзька Уласаў».
16.55. Міжнацыянальная хакейная ліга. «Дынама» (Мінск) — «Рыгас Старс» (Рыга).
19.20. «На цёплай зямлі». Кінанарыс.
19.30. Сустрэча з Пастаянным прадстаўніком Беларусі пры ААН Г. М. Бураўкіным.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. «Сінема» прадстаўляе: «Выбраныя». Маст. фільм. 1-я серыя.
22.45. НІКа.

Канал «Астанкіна»

8.00. «Марафон-15» — малышам.
8.25. Музей на Дэлегацкай.
8.50. Радыё «Труба».
9.20. Эльдарада.

9.50. Як дабіцца поспеху.
10.05. Відавочнае — неверагоднае.
10.35. Музычны кіёск.
11.05. Авіякасмічны салон.
11.20. Грай, гармонік!
12.05. «Карэя: краіна, людзі, спорт». Перадача 2-я.
12.35. Дак. фільм «Другая рэчаіснасць». Фільм 1-ы «Іншае мастацтва».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. «Казка пра адважнага каваля». Маст. фільм (Чэха-Славакія).
15.45. Н. Паганіні. «Венецыянскі карнавал». Выконвае І. Бачкова (скрыпка).
15.55. Чырвоны квадрат.
16.35. ТБ-«Нява». Тыдзень І Сусветнага кірмашу «Расійскі фермер». Выпуск 5-ы.
16.55. «Яноты». Шматсерыйны мультфільм (Канада).
17.20. Шчаслівы выпадак.
18.20. «Да першай крыві». Маст. фільм.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Адзін дзень ля мора». Спявае С. Ратару.
21.55. Да і пасля поўначы. У перапынку (23.00) — Навіны.
23.35. «Блакітная лэдзі». Маст. фільм (Германія).

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. «Прытулак ля ракі». Дак. фільм.
7.50. Складчына.
8.30. Свет спорту вачыма фірмы «Жылет».
9.00. Калі вам за...
9.30. Музычная вёска.
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
12.00. Пілігрым.
13.00. Весткі.
13.20. «Папялушка». Маст. фільм.
14.40. Адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісу.
15.35. «Я стаміўся ад XX стагоддзя...» Літаратурна-музычная кампазіцыя.
16.05. «Жар-птушка». Мультфільм (Японія). 1-я серыя.
17.05. Кантрасты.
17.45. Парламенцкі веснік.
18.00. Конкурс бальных танцаў.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. Залатая шпора.
19.55. Група «І.М.Ф» (Вялікабрытанія), на фестывалі «Рок-самер-92».
20.40. «Карнавал». Маст. фільм. 1-я серыя.
22.00. Весткі.
22.20. «Карнавал». 2-я серыя.

НАДВОР'Е

4 верасня

Сёння ўдзень па рэспубліцы захаваецца халаднаватае надвор'е, месцамі дождж. Тэмпература паветра ў Гродна 16—18, Мінску, Віцебску — 17—19, Магілёве — 18—20, Брэсце — 19—21, Гомелі — 20—22 градусы цяпла.

У наступныя двое сутак няўстойлівае надвор'е, 5 верасня па заходняй палавіне, 6-га — на большай частцы тэрыторыі рэспублікі дажджы. Тэмпература паветра ўначы 8—13, удзень 5 верасня — 17—22, па ўсходу да 27-мі, 6-га — 12—17 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 178.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Ходзіць футра ды кафтан

Парады па стрыжцы авечак, першапачатковай апрацоўцы воўны і шкур

Танкарунных і паўтанкарунных авечак стрыгуць адзін раз на год — вясной. У парод грубашэрсных і паўгрубашэрсных бывае сезонная лінька, таму такіх авечак стрыгуць двойчы на год — вясной (прыкладна ў канцы мая) і восенню (да сярэдзіны верасня), раманаўскіх — тры разы (яшчэ і ў ліпені). Маладняк стрыгуць увосень (у год нараджэння) і атрымліваюць воўну-паярак, з якой вырабляюць самыя лепшыя валёнкі, вяжуць світэры, шкарпэткі, рукавіцы.

Адцягваць тэрмін стрыжкі не трэба — гэта вядзе да страты воўны, а, акрамя таго, неастрыжаныя авечкі з надыходам спёкі дрэнна ядуць і ў іх рэзка зніжаецца ўкормленасць.

Пры стрыжцы авечак кладуць на бок і пачынаюць стрыгчы з ног, потым пераходзяць на грудзі і да чэрава, а потым раўнамерна стрыгуць уздоўж — ад лапаткі да сярэдзіны спіны. Потым паварочваюць авечку на другі бок і стрыгуць у такой жа паслядоўнасці. У апошнюю чаргу — шыю і галаву.

Руно разраўноўваюць, вытрасаюць пыл, аддзяляюць забруджаныя і пажаўцелыя кавалачкі воўны. Потым згортваюць у выглядзе валіка, але не перавязваюць. Так і захоўваюць воўну да выкарыстання ці продажу.

Аўчыны падраздзяляюцца на футровыя, шубныя, гарбарныя. Лепшыя аўчыны даюць раманаўскія авечкі. З гарбарных аўчын вырабляюць хром, шаўро, галантарэйную скуру, лайку для пальчатак, замшу для абутку...

Сырая шкура хутка псуецца, таму не пазней чым праз паўтары гадзіны пасля зняцця яе неабходна законсерваваць.

Мокрасалёны спосаб найбольш даступны і распаўсюджаны ў прысядзібных гаспадарках. Драўляны стэлаж пасыпаюць соллю (памол № 2) з прымессю 2—3 працэнтаў нафталіну, потым рассцілаюць аўчыну ўгору мяздрой, распраўляюць яе, пасыпаюць соллю (30—50 працэнтаў ад масы шкуры) і злёгку ўціраюць яе ў мяздру, асабліва на тоўстых участках. Пасля гэтага аўчыну складваюць уздоўж хрыбта напалам мяздрой унутр і пакідаюць на палежку. Праз два-тры дні гэтую шкуру падсольваюць і згортваюць «пакетам», унутры якога мяздра не высыхае і паступова прасольваецца. У такім выглядзе яе вытрымліваюць 6—8 дзён.

Добра прасоленая аўчына мае матавую мяздру, невадзяністая хрыбтовая частка шчыльная, пругкая, поўсць вільготная. Мокрасалёны спосаб у цёплы час году не ўжываецца.

Сухасалёны спосаб адрозніваецца ад мокрасалёнага тым, што пры яго выкарыстанні ідзе менш солі, а ўсе аперацыі такія ж. Шкуры вытрымліваюць у «пакетах» два-тры дні, потым іх прасушваюць у цяні на шастах дыяметрам 4—5 см. Калі павецяў няма, дык сушаць пад адкрытым небам увечары ці раніцай. Шкуры вешаюць уздоўж хрыбта, мяздрой угору. Добра высушаная шкура павінна быць пругкай, з сухой воўнай. Каб не з'явілася моль, высушаную шкуру перасыпаюць нафталінам ці парахлорбензолам (8—10 г на шкуру). Сухасалёны спосаб ужываюць у цёплы перыяд года.

Кіслотна-салявы спосаб лічыцца самым лепшым, але патрабуе асаблівай акуратнасці. Для кансервавання шкур неабходна прыгатаваць сумесь з кухоннай солі (85 працэнтаў), алюмініева-каліевых квасцоў (7,5 працэнта) і хлорыстага амонію ў такой жа колькасці, прычым гэтую сумесь трэба старанна перамяшаць, інакш кансерваванне будзе праходзіць нераўнамерна, што паўплывае на якасць аўчын. На адну шкуру ідзе 1,5 кг сумесі. Кладуць шкуры гэтак жа, як і пры мокрасалёным спосабе, працягласць кансервавання 5—7 дзён. Ужываецца гэты спосаб як летам, так і зімой.

НЕПАЖАДАНЫЯ «СУСЕДЗІ»

Ваюем з тараканамі

Існуе нямала спосабаў барацьбы супраць гэтых надакучлівых насякомых — і прамысловых, і «самадзейных».

Хто-ніхто змагаецца супраць іх з дапамогай хімічнага сродку — парашка «Тыурам». Аднак спецыялісты-санэпідэміёлагі не рэкамендуюць выкарыстоўваць гэты парашок, бо ён таксічны і выклікае розныя алергічныя рэакцыі.

Сярод «самадзейных» рэцэптаў ёсць нямала арыгінальных. Вось некаторыя з іх.

● **Адну звараную ў мундзірах бульбіну** і адно зваранае ўкрутую яйцо ачышчаюць ад шалупіння і шкарлупіны, яшчэ цёплымі размінаюць, затым старанна перамешваюць з адной сталовай лыжкай борнай кіслаты або боракса (гэта тая ж борная кіслата, але вельмі дробнага памолу). З гэтай сумесі катаюць шарыкі велічынёй з вішню. Гатовую прынаду раскладваюць па кухні, у ванным пакоі—там,

дзе часцей за ўсё сустракаюцца тараканы. На працягу трох тыдняў праз кожныя тры-чатыры дні прынаду трэба мяняць на свежую.

● **Яйцо можна браць і сырым.** І шарыкі можна не рабіць, а падрыхтаванай сумессю апрацаваць (змазаць) плінтусы і іншыя месцы, дзе часцей вы бачылі насякомых.

● Падобныя прынады ўпаўне сябе апраўдваюць, **бо як борная кіслата, так і боракс — атрута для тараканаў.** Раскладваючы прынаду, трэба сачыць, каб тараканы не мелі доступу да вады. Яе не павінна быць ні ў ракавіне, ні ў мойцы, ні ў ванне.

● **Для знішчэння тараканаў** рэкамендуецца таксама такі сродак: трэба добра змяшаць сталовую лыжку вады, сталовую лыжку чорнага молатага перцу і паўсталовай лыжкі пшанічнай мукі і рассыпаць гэтую сумесь, дзе насякомыя часцей за ўсё сустракаюцца.

● **Можна таксама ўзяць чайную лыжку буры** (або дзве чайныя лыжкі борнай кіслаты) і растварыць у шклянцы гарачай вады. У гэтым растворы намачыць кавалачкі хлеба і некалькі дзён запар раскідваць іх на ноч у месцах скаплення тараканаў. Гэты раствор ядавіты. Таму пры рабоце з ім трэба захоўваць асаблівую асцярожнасць і не трымаць побач з ім прадукты, ваду, посуд.

● **Яшчэ адзін эфектыўны рэцэпт.** Трэба падрыхтаваць парашок, які з'яўляецца сумессю 30 грамаў буры, 40 грамаў здробненай каніфолі і 40 грамаў цукровай пудры. Атрыманую сумесь трэба насыпаць у шчыліны і гнёзды тараканаў. Гэтую аперацыю трэба паўтарыць на працягу трох дзён.

● **Можна прымяніць і такі сродак:** змяшаць у роўнай прапорцыі палёны гіпс і муку (1—2 сталовыя лыжкі). Добра змешаны састаў рассыпаюць у месцах з'яўлення тараканаў.

Варта заўважыць, што ўсе пералічаныя рэчывы павінны быць зусім сухімі і здробненымі ў тонкі парашок.

● **Але самым лепшым сродкам барацьбы супраць тараканаў з'яўляецца сапраўдная чысціня ў кватэры і асабліва на кухні. Вядома ж, што тараканы часцей сустракаюцца менавіта там, дзе брудная падлога, дзе на стале, на пліце і ў іншых месцах застаецца шмат хлебных крошак, іншых рэшткаў ежы, дзе прыбіранне з'яўляецца справай нерэгулярнай, робіцца час ад часу і не старанна.**

Адразу ж пасля снедання, абеда, вячэры старанна вымыйце кухонны стол, шафу, тумбачку, іншую мэблю, пратрыце падлогу, калі на яе выпадкова трапілі крошкі, шалупінне і г .д., пачысціце пліту, ракавіну—вы вельмі хутка заўважыце, што тараканам вельмі не падабаецца гэта і яны знікнуць з вашай кватэры.

Чысцім, мыем...

АДМЫВАЦЬ ШКЛОПОСУД —

тлустыя слоікі і малочныя бутэлькі, што ў свой час засталіся непамытымі,— задавальненне ніжэй за сярэдняе. У ход звычайна ідзе сода з пяском, тоўчаныя шалупайкі яек, буйная соль, сухая гарчыца для знішчэння паху, дарагія цяпер сродкі для чысткі ваннаў і г. д. Можна зрабіць прасцей. Улетку, калі няма гарачай вады, ці на дачы, закапайце іх, напаўняючы зямлёй, на 2—3 тыдні ў агародзе, і мыццё не складзе вялікай цяжкасці.

МЫЦЦЁ ПУХУ І ПЕР'Я

Падушкі, пярыны пры працяглым карыстанні забруджваюцца, пух (пер'е) збіваецца ў камякі, страчвае пругкасць і пышнасць.

Ці не прывесці іх у парадак? Улетку самы час падумаць пра гэта.

Пух (пер'е) з пярыны ці падушкі асцярожна перакладаюць у мяшок з тканіны і апускаюць у цёплы мыльны раствор, дабавіўшы да яго нашатырнага спірту ці буры. На вядро вады бяруць 50 г мыла і паўшклянкі нашатырнага спірту або 1 чайную лыжку буры (ці борнай кіслаты). Мяшок з пухам ці пер'ем апускаюць у раствор і пакідаюць у ім на 2—3 гадзіны, некалькі разоў за гэты час пераварочваючы яго. Потым мяшок выцягваюць і палошчуць у чыстай вадзе, мяняючы ваду 3—4 разы. Мяшок з вымытым пухам (пер'ем) адціскаюць і сушаць на паветры, падвесіўшы яго на прышчэпках на вяроўцы для бялізны. Каб пух (пер'е) не збіўся ў час сушкі, мяшок некалькі разоў пераварочваюць і размінаюць рукамі камякі.

Добра прасушаны пух (пер'е) асцярожна перакладаюць у чыстую насыпку, якую знутры папярэдне націраюць воскам ці мылам і прасуюць праз анучку. Плёнка, што ўтвараецца пры гэтым на насыпцы, не прапускае праз тканіну пух (пер'е).

Невялікую колькасць пуху (пер'я) мыюць на сіце, якое ставяць у таз з мыльнай вадой: вымыты пух складаюць у мяшочак і сушаць на паветры.

ХРУСТАЛЬ

ад гарачай вады з часам псуецца. Зялёны налёт на вазах няблага адмываецца цёплай вадой з буйной соллю, а чаркі—мылам. Прычым лепш не выціраць іх, а сушыць перавернутымі на льняным ручніку. Ён не пакідае на сценках варсінак. Гэтыя ж рэкамендацыі датычацца і шкла.